

Geschiedkundige
beschrijving
der Gemeente Echt
in vroegere en latere tijden

Publications de la Société Historique et Archéologique

Dans le Duché de Limbourg

Maastricht 1867

GESCHIEDKUNDIGE BESCHRIJVING DER GEMEENTE ECHT

INLEIDING.

Echt. voorheen dikwijls Echte, Echte, Eychte, ook al Eglhe, Ehti, Ettha en misschien Hacta geschreven, is zonder tegenspraak een der oudst bekende, aanzienlijkste en volkrijkste dorpen onzer provincie. De kom der gemeente had vroeger de titel en de voorrang van stad en is nog heden met diepe, vereeuwde grachten omgeven, die naar willekeur door een vertakking van het riviertje Geleen, in hogere of lagere mate, kunnen gevoed worden. Drie stenen bruggen, eertijds van poorten voorzien, wijzen nog de vorm en de grootte van het voormalig stadje aan. De huizen van hetzelfde zijn dicht aan elkander gebouwd en vormen, behalve de markt, « Plats » genaamd, drie voorname straten behoorlijk geplaveid en door verscheidene fraaie huizen opgesierd. De **Bovenste straat** leidt van de markt tot aan de brug naar de zuidkant, voorheen Suedepoort geheten; de **Wijnstraat** voert nu slechts van dat zelfde midden punt tot aan de brug over de Geleen, vroeger de Maeseijckerpoort, doch eertijds ook in de tegenovergestelde richting tot aan de stadsgrachten; en eindelijk de **St. Jooststraat** brengt u van de markt in de richting van Roermond tot aan de brug, die vroeger Noorderpoort genaamd werd. Bij het stedelijk gedeelte van Echt behoorde ook het **Vrijthof**, een openbaar plein, dat na verloop van tijd door de aanleg en de uitbouwing van verscheidene huizen naar de kant der vestingswerken, in een volkomen straat veranderd is. Voor en na zijn, behalve vele gebouwen binnen de grachten, bijgezet. Aan de zuidzijde, het **Bovendste End**, de **Peijerstraat** en de **Graaf**. De St.Jooststraat heeft verlenging ondergaan, terwijl men naar die zijde nog telt de Hingerderstraat, leidende naar Montfort en eindelijk de **Diepstraat** eveneens geheten als de reeks huizen tegen over de kerk en voerende naar Maasbracht. Onderling zijn deze straten verbonden door verscheidene stegen, als : De **Hofakker**, **Dekensteeg**, **Gasthuissteeg**, **Donkersteeg** enz. Van oudsher heeft men uit de stadsgrachten een wa terleiding bewerkstelligd, om door dat middel het vergrote kerkhof te bespoelen en te bevrijden. In de vorige eeuw werden deze voor zekere termijn als visvijvers verpacht. Hoogst waarschijnlijk is het de voorvaderen te danken, dat de Geleen hare richting op Echt genomen heeft, want de huidige loop dezer rivier van af de grenzen van Roosteren tot Echt, komt niet alleen kunstmatig voor in zijne schielijke wending naar het oosten, maar tevens in de bedding welke op die gehele afstand de oppervlakte der aanpalende landerijen overtreft.

Ook is de oorspronkelijke loop der Geleen tastbaar te bemerken in het veld bij Aesterberg, nog heden Otidenmolenbeek genaamd, zonder dat er bij mensen geheugen een beek vloeide. Wilt Echt van geen andere beek is voorzien, strekt de Geleen tot een onbeseftbaar nut, zo wel voor de dagelijkse behoeften der bewoners, als voor blusmiddel ten tijde van brand. De voormalige stad Echt bevatte, in de zestiende eeuw, omtrent honderd vijftig huizen met 700-800 bewoners. In 1600 telde de gehele gemeente 1500 inwoners en 1000 communicanten. In 1742 had zij 2100 inwoners en 1500 communicanten. In 1830 ruim 3000 inwoners met 2000 communicanten. Thans bereikt de bevolking der gemeente 4000 zielen en 2900 communicanten. De tegenwoordige kom van Echt bevat 1436 inwoners, de parochie (door die van Peij en Ohe en Laak ingekort), 2230 zielen met 1650 communicanten. Ook wonen er 10 protestanten en 12 joden. De gemeente heeft een omtrek van 46 1/2 kilometers of 46660 ellen, die ruim acht uren gaans uitmaken. Op de kleinste breedte doorloopt men dit op drie kwartier uren, terwijl de twee grootste uiteinden bijna drie uren van elkander liggen.

De plek, waar zich thans de kerk bevindt, komt aan sommigen voor een Romeinse begraafplaats geweest te zijn, terwijl men voor enige jaren onder de muur van een nevenbouw der kerk een gemetseld graf ontdekte, waarin zich benevens een hand werktuig, een stuk goudgeld bevond, dragende de naam en het beeld van keizer Vespasianus. Ons dunkt echter, dat dit graf aan geen Romein heeft behoord, wijl de Romeinen meestal de lijken verbrandden en de as in urnen bijzetten. De aanwezigheid van goudgeld, dat door de wet der XII tafels uit de Romeinse graven verbannen werd en de afwezigheid van urnen of andere aanduidingen van Romeinse oorsprong, doen ons vermoeden, dat het veeleer de grafstede van een frankisen overste geweest is.

De gemeente Echt telt de volgende gehuchten: **St.Joost**, naar de H. Judocus, bij verkorting, aldus genaamd, aan wie op dit gehucht van onheugelijke tijden af een kapel was toegewijd, ligt op een half uur afstand van Echt en telt 245 inwoners. Bij de vorming der gemeente Maasbracht is het mindere deel van St.Joost, de kapel inbegrepen, daarbij ingelijfd, blijvende het grootste gedeelte bij Echt. Tussen St.Joost en het hierna te melden Peij, doet zich het gehucht **Hingen** op met 200 zielen.

Er zijn lieden die menen, dat het volgend gehucht **Schilberg** zo is genaamd, wijl de zandheuvel op dat punt slechts karig met heide bedekt, deels door de wind, deels door de hak der boeren tot strooisel voor hun stallen, als 't ware geschild werden. Anderen schrijven deze benaming toe aan het stiptelijk en verbazend verschil, hetwelk gezegde heuvelen daarstellen, tussen de vette akkers van Echt en de meestal schrale grond van Peij en aangrenzende gehuchten. Er wonen te Schilberg nagenoeg 100 mensen. Ook bevinden zich aldaar een ruime school, dienende voor Peij, Schilberg, enz., en een sierlijke kapel, waarvan wij later zullen gewagen. Een beduidend gehucht, vooral in deze laatste tijden, is het hier evenvermelde **Peij**, alzo geheten volgens een aldaar vlietend beekje.

Als onderdelen van Peij komen voor: **Wolfsberg**, zo genoemd, omdat voorheen, zo zegt men, bij strenge winters, de wolven aldaar vaak om voedsel uit het **Echterbosch** ronddoolden; **Houtstraat**, de wallen en de daarop staande heesters, voor en na geruimd, lieten de naam der holle straat die zij vormden, aan de huizen, welke allengs hun plaats kwamen innemen. Het middelpunt van Peij noemt zich **Lelfert**. Fort, of fert had eertijds de betekenis van open plaats of plein. Het bijvoegsel Lell is ligt, gelijk in de nabij gelegen hoeve **Lilbosch**, de naam een persoon. **Peij** heeft een bevolking van 570 zielen en is nagenoeg een halve uur van Echt gelegen. **Slek** is een ander gehucht, tien minuten verder van Echt, tellende 260 zielen. Hetzelve ontleent zijn naam aan het aldaar vloeiende beekje. Slak, slek, in onze volkstaal betekent dal. De graanakker nabij Slek is uitmuntend. **Gebroek** ligt gelijk de vier na te noemen gehuchten omstreeks een kwartier uurs van Echt. De lage moerassige plaats welke de huizen van deze buurt hebben ingenomen, heeft deze Gebroek doen noemen. Er zijn te Gebroek 196 inwoners. De volgende buurt **Ophoven** bestaat tegenwoordig uit zes huizen, doch voorheen was er slechts één hoeve. Het woord Ophoven komt wellicht van het aloude woord hoba, have dat naderhand in hoeve, hof veranderd is. **Aasterberg** ligt niet ver van het gehucht Ohe en het veld Oesder. Men kan met grond vermoeden dat deze drie benamingen van het woord Oe of ouw (wat eigenlijk lage vette grond betekent), haren oorsprong trekken. Op Aasterberg wonen 98, op **Ohe** 160 mensen. Als deel van **Ohe** komt **Laak** voor hetwelk ruim 250 zielen bevat. Door Laak, eertijds Loak, (frans lac, latijn lacus) wordt niet onwaarschijnlijk de nieuwe bedding aangeduid, welke de Maas aldaar op een ruime af stand gemaakt heeft. Beide laatstgemelde gehuchten door de Oude-Maas van Echt gescheiden, maakten immer een afzonderlijk dorp uit, doch hadden hunne vertegenwoordigers in de raad van Echt. Sinds het begin dezer eeuw vormen zij een afzonderlijke gemeente en sinds 1862 ook een afzonderlijke parochie.

De naam van het volgende gehucht **Berkelaer** betekent wellicht een algemene of gemeente weide, alwaar berkenstruikhout groeit. Er zijn ruim 300 inwoners. Berkelaer is het oudst bekende gehucht van Echt. Het was een bezitting van Gerberga zuster van keizer Otto, die hetzelfde aan de door haar gestichte proostdij Meerssen schonk. Paus Alexander III, die in 1198 de bezittingen dezer proostdij bekrachtigt, noemt dit gehucht berdara.

Op een afstand van ruim twee uren van Echt bevinden zich de drie ver van elkander liggende gehuchten : **Putbroek, Dielgaard en Echterbosch**; en op twee en een halve uur afstand het zogenaamd **Spaanschhuiske**. Dit laatste bevat thans twaalf huizen en een fraaie kapel. Het is zijn naam en ontstaan verschuldigd aan de boswachter, die aldaar namens de spaanse regering de Echterbosch bewaakte. **St.Annedael**, wat zich ruim twee en een halve uur van Echt bevindt, behoort kerkelijk tot Posterholt , er zijn aldaar 35 inwoners.

4. EERSTE AFDELING.

§1. Echt maakt deel van de Maasgouw. De kerk en vele goederen komen achtereenvolgens aan het Kapittel van St.Servaas te Maastricht en het Munsterklooster te Roermond. De voorgdij van Echt.

In oude tijden maakte Echt deel der Opper-Maasgouw en vormde een bezitting der Frankische koningen. Volgens een levendige en bestendige overlevering, had in de 8e eeuw in dit dorp een gebeurtenis plaats, die wij hier moeten verhalen, wijl men daaruit kan op maken dat Echt als toen reeds aanzienlijk was. Het is bekend dat de hofmeijer Pippijn van Herstal, benevens het kasteel van die naam, meerdere landgoederen in onze gewesten bezat, zo als Gangelt, Meerssen en het naburige Susteren. Ook weet men dat de heilige bisschop Wiro de achtigen het vertrouwen van Pippijn zo zeer genoot dat deze vorst, zijne grootheid ter zijde stellende, de edelmoedige en nederige man Gods, in het eenzame klooster van St.Petersberg (Odiliënberg) dat hij hem geschonken had, dikwijls bezocht. Van genoemde domeinen toog de edele boeteling doorgaans langs het Echterbroek naar gemeld klooster. Maar op zekere dag gebeurde het, dat hij de weg miste en met zijn voertuig in lijfsgevaar geraakte. Enige bewoners van Echt schoten de hofmeijer te hulp en deze door erkentenis bewogen, schonk hun het uit gebreide Echterwoud ten erfgoed en liet tot gedachtenis een stenenbrug ter plaatse leggen, die voortdurend Pepins of Pepelsbrug geheten is. De opvolgers van Pippijn bleven lange tijd in bezit van Echt, alwaar zij niet alleen de soevereiniteitsrechten, maar tevens het patronaat der kerk en een menigte grondeigendommen bezaten. Getuigen hiervan zijn de goederen die Gerberga, zuster van keizer Otto, te Echt had. Naar alle waarschijnlijkheid, werd de brief waardoor Gerberga deze goederen ten dele aan de abdij van St.Servaas en ten dele aan de proostdij van Meerssen schonk, alsmede haar vrijgoed Meerssen aan de abdij van St.Dionisius te Reims afstond, in 968 te Echt ondertekend! Trouwens het einde van dit laatste stuk luidt: Actum in praefato comitatu (Mosagau) in villa quae dicitur Hacta. Door middel van de afstammelingen van voornoemde Gerberga en Giselbrecht, hertog van Lotharingen, haar eerste man, ging Echt over aan de graven van Loon. Wij vinden inderdaad, dat in 1128, wanneer keizer Lotharius III een schenking van goederen alhier gelegen, bekrachtigde, Echt zich bevond in het district Maasland en in het graafschap van Loon: Ehta sila in pago Moselandt in episcopatu Leodiensi, in comitatu co- 'mitis de Losz. Nu nog een woord over de schenking van Gerberga aan het St.Servatiusstift te Maastricht. De wonderbare omstandigheden welke deze schenking voorafgingen, zijn te lang om in haar geheel aangehaald te worden.

Men kan ze vinden in de Servatiuslegende van Hendrik van Veldeken , afgedrukt in de Annales de la Société Historique et Archéologique de Maestricht II, p. 405 enz.

Wij geven deze zaken alleen bij verkorting.

De legende verhaalt het volgende:

*Het was zijn Hertoghe heer Ghijsebrecht,
en de was heer in Lutteringhen,
Ghepresen in menghen dinghen,
Eyn heelt van sijnen lijve.
Hy hadde genomen te wijve
Des Conincks Otten dochter,
Dien men wale loven mochte.
Hi was willich tallen goede.
Heme waert des te moede
Dat hi den Keyser bat,
Te Triecht in sijnre nouft stat,
Dat hij daer wonen wolde
By den Godes holde
Sinte Servaas,
by sijn grill.*

Luistert wat er gebeurde tijdens zijn verblijf te Maas tricht :

*Teynen male quaemt soe,
Dat des Hertoghen wijf,
Die hoem lief was als syn lijf,
In sinte Servaes monster quam,
Daer sij onrecht goet nam In die heilighe stat.
Den klister sij des erbat,
Dat hij die treeskamer ontstocht,
Des sij sent qalyck ghenoot:
Dat dede haer onrechte sen.
Die Hertoghinne ginck daer in
Dat ornament scouwen.
Doen verwan sij die ghiericheit   m eyn pellen dien sij sach,
Die inder tresoer daer lach, Duyrende voele goet:
Daer toe stont haer der moet.
Van groten sonden dat quam,
Dat sij den pellen doe nam.
Ileymelijck sijne dannc droech.
Dat was mesdaet meer dan ghenoech.*

Na het begaan van deze diefstal droeg de hertogin het geroofde stof naar huis en liet er zich een kleed van maken:

*Want het was een dure pellen,
Des deden sij die na de
Neyen mil goltdrade.*

Toen zij op zekere dag, gekleed in dit ongelukkig statiekleed, met haren man ter kerk ging, overviel haar de slaap gedurende de H. dienst, zij zag in een droom Sint Servaas omgeven van een menigte Heiligen, gezeten

*Voor de hoge altaar
schoon en de alsoe klaar
Op eynen stoele van golde.*

In haar geweten beangstigd en verschrikt door dit visioen, wilde Gerberga opstaan en zich voor de voeten van de Heilige neder werpen om vergiffenis te vragen.

Maar ziet,

*Doen quam daer eyn swart man
Gryromende ende vreyselijck,
Ongbehuyr ende eyselijck,*

die haar slagen gaf «over rughe ende over sijden» en wilde haar het gestolen kleed met geweld uittrekken. Maar Gerberga tot de dood toe verschrikt, riep met vreselijke stem :

*Genade! Heer Sint Servaas ,
Helpt mij, Heer,
verlost mij, troost soete ridder!*

De genadige St.Servaas bood haar de hand en redde haar uit de nood. Op het roepen der slapende hertogin ontstond er verwarring in de kerk, het volk kwam in beweging, de hertog schoot toe en nam zijne bezwijmde gemalin in de armen.

Gerberga vertelde nu openhartig het gebeurde en bekende hare fout voor de ganse gemeente. Hertog Giselbrecht sprak:

*Vrouwe en mestroest uch nijet
Dats nu der beste raet,
Dat wij dese mesdaet
Mit goeden wille boelen.
Wij soelen bieden, dat is recht,
Heerlicke soene.*

*En Sijn vrouwe nam hij mitter hant en
Voer al dat volek openbaer,
Ende ghinck totten altaer,*

*Ende voer Sinte Servaes graf.
Groet goet bij hem gaf,
Eyghen ende dienstman,
Die Sinte Servaes doe ghewan,
Man, wyff ende ouch kint;
Ende waren beijde ommer sent
Sinte Servaese dienstacht.
Soe groot is die Gods cracht!*

Het was dan om haren eigen diefstal te boeten en om de menigvuldige geweldenarijen welke het sticht van St.Servaas waren aangedaan, enigszins te vergoeden, dat Gerberga het patronaatschap der kerk van Echt, als ook vele andere goederen aldaar, aan het Kapittel voormeld heeft, weggeschonken.

Het bezit dezer goederen werd later benijd en betwist door Gerard van Wassenberg. In het jaar 1000 werd deze zaak te Aken door keizer Hendrik IV in beraadslaging genomen, maar zonder gevolg.

Omstreeks 1080 werden de kapittelbroeders naar Aken gedagvaard, ten einde het verschil onder eed bevestiging geslecht mocht worden. Zij voerden de relikwieën van St.Servatius derwaarts mede. Hun tegenstander Gerard, die niet verscheen, werd terzelfder tijd door een hevige koorts aangevallen en begreep dat zulks de billijke straf zijner hovaardij was. Een weinig waters, waarin de relikwieën van St Servatius gedoopt waren, genas hem van zijn kwaal en de kanunniken slaagden in hunne rechtsvordering. In de eerst dezer vergaderingen benoemde keizer Henrik IV zekere Dirk van Herlaer tot voogd en bescherm heer der kerk van Echt. Maar dewijl graaf Gerard van Wassenberg zich aan deze uitspraak niet wilde onder werpen, werd Dirk in de tweede vergadering ander maal met de voogdij belast. Hij ontving het dorp Echt in naam van het Kapittel van St.Servaas, onder getuigen en na het afleggen van de eed. Graaf Gerard erkende nu ook zijn onrecht en gaf het dorp en de kerk in Dirks handen over. In het jaar 1087 bekrachtigde keizer Hendrik IV de uitspraak der vergadering van Aken door zijne keizerlijke brieven. Maar in weerwil van dit alles kwam de vrede niet tot stand. Eerst in het jaar 1128 kon keizer Lotharius de kanunniken in het volkomen bezit hunner goederen stellen. Bij diploma van de 13 Juni verklaart hij de kerk van Echt eindelijk aan de roofzuchtige handen der overweldigers onttrokken en geeft deze terug als tafel goed aan de kerk van St.Servaas, onder bedinging, dat niet de proost, maar de deken en de broeders het vruchtgebruik dezer goederen zullen genieten en dat de opbrengsten tot gebruik van de algemene dis in de refter zullen dienen.

Innocentius II, die de 31 Maart, 1139, de goederen der kerk van St.Servaas door een pauselijke bul bekrachtigde, nam bij die gelegenheid ook de kerk van Echt (ecclesiam de Echt) in zijne bijzondere bescherming. Daar de kloosters en geestelijke gestichten niet voorzien waren van een gewapende macht, waardoor zij hun bezittingen konden vrijwaren, schonk hun de keizer of kozen zij zelf een voogd (advocatus) wiens taak was, de personen en eigendommen der geestelijke gestichten tegen alle ongerechtige aanval te beschermen. En terwijl de geestelijken het dragen van wapenen en het vergieten van bloed verboden was, zo werd aan deze voogd een gedeelte der rechtspleging overgelaten. Hij zat voor bij de drie jaargedingen, die na hem ook voogdgedingen werden genoemd en trok een gedeelte der gerechtelijke boeten.

Van wege het Kapittel van St.Servaas bestond er in de middeleeuwen een voogd over de goederen en de kerk van Echt. Zo even hebben wij aangestipt dat keizer Hendrik IV, in 1066, zekere Dirk van Herlaer tot dat ambt benoemde. Deze dwong Gerard van Wassenberg tot de teruggave der kerk van Echt en was in 1087 nog in bediening. In 1203 bij een overeenkomst tussen Otto van Gelder en de Hertog van Brabant komt een andere Dirk voor als voogd van Echt. Diens naam verschijnt verder in een akte van schenking door de Gelderse graaf gedaan aan het Kapittel van Zutphen in 1207. In het vervolg van jaren, ondervond het Kapittel van Maastricht grote moeilijkheden in het beuren der tienden die hetzelfde te Echt toekwamen. Hierdoor werden in 1244 de Proost, Deken en Kapittel van St.Servaas overgehaald om de goederen aldaar af te staan voor een jaarlijkse rente van 44 Luikse ponden aan de abdis en klooster van O. L. V. te Roermond. Bij akte, gedagtekend van 2 Juni 1244, verklaarden de abdis en het gehele klooster (Munster) van Roermond, ontvangen te hebben van Proost, Deken en Kapittel van St.Servaas te Maastricht, Echt (curtim suam in Egt) met alle aanhorigheden, de grote en kleine tienden zowel te Echt als te Stevensweert, alles op genoemde voorwaarde en onder voorbehoud dat de tijdelijke abdis van dat gesticht moest instaan voor al wat St.Servaaskapittel tot dus verre verschuldigd was, het zij aan de bisschop, aan de aartsdiaken of aan de deken zelf, hetzij aangaande de herstellingen, uit hoofde der bestaande verordeningen, aan de kerk te doen.

Volgens een handschrift uit 1679, bestonden de lasten der abdis hierin:

1° Jaarlijks aan het Kapittel van St.Servaas uitbetalen 231 gulden, 13 stuivers en 1 oort.

2° Ten gerieve der naburen een stier en de nodige beren onderhouden.

3° Het onderhoud van het middenschip der kerk, alsmede van het koor, van de boeken, van het misgewaad en van meer andere zaken behorende tot het hoofdaltaar.

§ 2. Echt onder Gelderland. — Wordt stad en vesting. —

Belegering van het slot aldaar. — Gebeurtenissen tot aan de Franse omwenteling.

Wij hebben hierboven gemeld, dat Echt behoord heeft tot het graafschap Loon. Welke politieke veranderingen deze plaats in een volgende reeks van jaren ondergaan heeft, is ons onbekend. Zeker is het dat Echt in 1267 bij Gelderland was ingelijfd. Reeds voor die tijd vinden wij van Echt vermeld dat aldaar de 10 Maart 1253 een tractaat gesloten werd tussen graaf Otto van Gelder en Walram IV hertog van Limburg over het vervoeren van wijn per schip en per kar.

Als getuigen dezer akte waren tegenwoordig: Hendrik van Gelder verkozen bisschop van Luik, Hendrik hertog van Lotharingen en Brabant, Willem heer van Kessel, Goswijnus van Born, Willem heer van Altena, en Willem genaamd Schelling.

Voornoemde Hendrik van Gelder, broeder des graven van Gelderland, bouwde na de stad Maastricht verwoest te hebben, van een toren die hij te Wijk had doen afbreken, het kasteel van Montfort, van het welk hij als Heer het eerste in de geschiedenis voorkomt.

Deze Heerlijkheid bestond uit de volgende plaatsen: Montfort, Echt, Linne, Vlodrop, Posterholt, Odiliënberg en Roosteren; later ook Beesel, Belfeld, Maasbracht, Elmpt, Elichhoven, Ohé en Laak en Lierop. Het zelfde jaar nog (1267) dat Hendrik van Gelder dit landschap in bezit had genomen, stond hij hetzelfde, onder enige voorwaarden van vruchtgebruik, aan zijn broeder Otto van Gelder af en bekrachtigde deze schenking door een tweede brief in 1277. Op deze wijze bleef het vlek Echt tot in de 16e eeuw, als deel van de heerlijkheid Montfort, bij Gelderland. Montfort, werd zeer vroegtijdig, namelijk omstreeks 1263 onder graaf Otto II, tot de rang van stad verheven.

In welk jaar en bij wat gelegenheid het dorp Echt stedelijke rechten verwierf is niet bekend. Het komt als stad voor in 1343, wanneer de Gelderse steden een onderling verbond aangingen om de gerechtelijke tucht en de openbare veiligheid te handhaven. Nog thans bemerkt men dat Echt en Erkelenz in dit verbond, gelijk elders, afzonderlijk verschijnen, als wezende steden van mindere rang; terwijl Nieuwstad, 't welk in 1310 stadsrechten verkregen had, bij de steden van hogere rang gerekend wordt. Men maakt met grond hieruit op, dat Echt in deze jaren wel bij de steden van Gelderland gerekend werd, doch eerst in de volgende jaren in genot van verdere stadsprivilegiën gekomen is. Overigens, alhoewel zeer vroegtijdig en vrij regelmatig als stad aangelegd, is Echt altoos van geringe omvang gebleven. Met de stadsrechten, waren hier tegelijkertijd de landrechten in voege. Of nu Echt gelijktijdig met zijne verheffing tot stad, door grachten, wallen en poorten is versterkt geworden, kunnen wij niet juist achterhalen. In 1397 echter was deze plaats alreeds van vestingwerken voorzien; wij vinden immers dat in vermeld jaar een oorlog uit brak tussen Brabant en Gelderland en dat de Luikenars door Reinard van Schoonvorst daartoe aangezocht, de Brabantse zijde kozen en een inval in Gelderland beproefden. Zij verwoestten als dan het versterkte steedje Echt tot de grond toe, roofden de klokken uit de toren en namen vele kostbaarheden mede. Wanneer zij echter te Meershem, bij Maaseik, kwamen en de smalle brug, die over de Maas was gelegd, wilden overtrekken, viel hun de vijand in de rug. Vele Luikenaren werden verdrongen, andere gedood. Wat vluchten kon, verborg zich in het kamp bij Maaseik. Tot verdediging tegen dergelijke invallen, was bij tractaat van de 25 Jan. 1359 vastgesteld, dat elk ambt en stad een zeker contingent van gewapende manschappen moest leveren, voor het ambt Montfort was dit contingent weermannen bepaald op 36 personen. Ondertussen waren de herhaaldelijke oorlogen in die tijden oorzaak dat de kleine versterkte steden veel te verduren hadden en even als de zelfde landsheren gedwongen hadden tot het daarstellen van vestingen, zo gaven zij bij voortduring ook aanleiding tot het bouwen van burchten en kastelen. Uit dien hoofde zou men ook het ontstaan van de burcht genaamd «Sleutje» in het broek Dort onder Echt, op de Gulikse grenzen gelegen, naar deze tijd moeten verwijzen. Over dit kasteel, door Bachiene «een oud sterk slot» genaamd, kunnen wij het volgende mededelen, er vertonen zich nog brede grachten, heuvelen, stenen, leien en brokken muurwerk, die des zelfs ligging en grote ruimte nauwkeurig aanduiden, rondom kon men de gehele streek op korte tijd met water omringen en ontoegankelijk maken. Karel van Bourgondië opende in Juni 1473 de oorlog tegen Gelderland. Uit Maastricht afkomende en weldra Born ingenomen hebbende, kreeg hij ons stadje zonder grote weerstand, in handen, maar hij onderging een nederlaag voor het kasteel van Montfort. Van deze jaren af te rekenen, mag men wel vaststellen, zonder overdreven te schijnen, dat het stadje Echt gedurende meer dan 300 jaren en bijna zonder onderbreking, het toneel geweest is van vernielend oorlogsvuur, van schrikkelijke plunderingen en van alle bedenkelijke onheilen. Keizer Maximiliaan zich van Gelderland willende meester maken, besloot de 16 October 1497 te beginnen met de inneming van het slot bij Echt. Dit ging echter zo gemakkelijk niet van de hand. De strijd was hevig en duurde verscheidene dagen, niet zonder groot verlies van manschappen voor de keizerlijke. De Geldersen door deze aanval gebelgd, keerden hun wapens derwaarts en namen stormlopend het slot terug. Twee honderd keizerlijke met een Henegouwse aanvoerder vielen hun in handen, de overige waren deels verslagen, deels op de vlucht gedreven. Echt zelf, middelerwijl door de Geldersen geruimd, werd op de 3 Nov. 1498 door de keizerlijke voor een tijdlang in bezit genomen. Ditzelfde lot viel in 1505 Montfort en voor en na, meerdere Gelderse steden te beurt.

Wegens de oorlogskosten hadden Echt en Straelen, weliswaar, door toedoen der landsteden enige verlichting verkregen in de belastingen, doch werden hun geen gelden geschonken om hier, gelijk te Venlo enz., de zeer beschadigde vestingwerken te kunnen herstellen. Wat ons stadje nog al meer tot last diende, was het tractaat in 1471, tussen de adel en de grote steden van een kant, en de kleinere plaatsen van de anderen, aangegaan, waarbij besloten werd, dat deze laatste op haar eigen kosten in de eerstgenoemde steden op de landdagen moesten vertegenwoordigd worden. De 15 Juli 1513 meende men door een vredes tractaat aan de rampen van de voortdurende oorlog een einde te stellen. Het gehele ambt Montfort zou aan de keizerlijke worden toegekend, doch de hertog van Gelder verzette zich en de onheilen bleven duren tot dat eindelijk het ganse, oude en onafhankelijke Gelderland verdween en in 1543 onder de scepter van keizer Karel V gerangschikt werd. Aldra moesten onze streken op een gevoelige wijze de gevolgen dezer staatsomwenteling ondervinden. In 1547, werd voor Gelderland en Zutphen een keizerlijke schatting van 75000 gulden ingevoerd, bij deze was het kwartier van Roermond aangeslagen voor 19095 gl., het ambt Montfort voor 2237 gl., die omgeslagen op de plaatsen van dit ambt, voor Echt (Roosteren en Maasbracht inbegrepen) een opbrengst van 1026 gulden daar stelden. Wij zijn nu gekomen tot het ongelukkig tijdstip van de opstand der Nederlanden tegen Spanje, die tachtig jaren duurde en ons lieve vaderland met oneindige jammeren bezocht. Eer wij nochthans de bijzonderheden nopens Echt gedurende de spaanse oorlog gaan verhalen, dient hier iets gezegd te worden over die noodlottige verdeeldheden, waarin deze gemeente meer dan honderd jaren lang, met de naburige dorpen is verwickeld geweest. Door toegeven der Echtenaars was het van onheuglijke tijden af, de inwoners van Waltfeucht, Havert en Saeffelen toegestaan, van tot op zekere afstand in het Echterwald de weidegang te genieten, alsmede van heide te hakken, dor hout te rapen enz.; en was deze vergunning bij een tractaat te Stockem (omstreeks 1530) door de Commissarissen van Gelder en Gulik nader bepaald en bekrachtigd geworden. Dientengevolge mochten de ingezetenen van voornoemde plaatsen voortaan met hun vee, niet tot in het Putbroek (gelijk soms geshiedde), maar slechts tot op de in het tractaat aangewezen punten, drijven, dan ook dor hout, bramen en heide kappen langs de Gulikse zijde, zo als overigens de scholtissen en schepenen van Echt van oudsher dit immer bedoeld en toegelaten hadden. Terwijl nu gezegde burenen niet alleen deze bepalingen overschreden, maar zij en zelfs anderen ook, zo als die van Höngen, buiten tijds en willekeurig hun vee op het bos dreven en menigmaal met gevaarlijke wapenen afdaalden, kwam het niet zelden tot dadelijkheden van de gevaarlijkste gevolgen. In de tractaten van Venlo en Montfort (1500-1570) werden de bepalingen van Stockem andermaal tot richtsnoer in deze geschillen aangewezen. Doch, wijl de Commissarissen voornoemd in hun beoordeling slechts tot bevrediging der partijen, aangaande de weidegang, het vruchtgebruik enz., hadden beoogd, en nopens de eigendom deze clause hadden gebezigt: «Sonder hier mede enigssinds te verclaeren of 't selve toegestaan is bij gratie of van recht», zo bleven nog voortdurend moeilijkheden gestaan betreffende de eigendom der kwestieuze plaatsen op het Echterbosch. Gelijkvormige geschillen deden zich op met die van Posterholt en al die twisten en processen hebben gedurende meer dan een ganse eeuw, tot onheil en grote onkosten, welke de gemeente nog op heden gevoelt, voortgeduurd. Door octrooi van de aartshertog Albert (1618) en door verbale conclusie van het hof van Roermond (1620) aangaande de eigendom en het recht der Echtenaars op het bos werd voorlopig een einde aan de twist gesteld. Zeer veel had Echt te lijden in de oorlogen tussen Spanje en de verenigde Nederlanden.

Reeds van het begin af (1556) had zich een bende opstandelingen uit Kwaad-Mechelen bij het spaans krijgsvolk geschaard en onverwachts deze stad aangevallen en geplunderd. Vele manschappen en paarden werden gewelddadig heengevoerd, van de welke sommige slechts tegen rantsoen vrij kwamen. De onophoudelijke inkwartiering der spaansche en staatse troepen was schuld, dat de gemeente zich verder in ontzeggelijke onkosten stak en genoodzaakt was veel van haargronden te verkopen of te verpanden. Onder anderen werden als toen verkocht 900 bunders van het Echterwald, ten grieve van het spaans gouvernement, welke sinds uit dien hoofde Koningsbosch heten; 131 bunder van het Esbroek bij Posterholt, verder de Bunderbeemd (in die tijd Alde Suster geheten) en meer andere gemeentegoederen werden verkocht of verpand. Voor het staken van de oorlog, leed Echt zo zeer, dat ruim de helft verbrand was en de meeste huizen onbewoond waren (1580-1600). Van de vestingwerken bleven na die algemene verwoesting slechts de grachten meer over. Zij zijn daarna niet meer hersteld geworden. Als een bijzonderheid stippen wij hier aan, dat de beroemde gouverneur der Nederlanden, Alexander Farneze, hertog van Parma, in 1559 op het slot Born overnachtte, terwijl zijn leger te Echt en omstreken in kwartier lag; 's anderen daags trok hij voort op Roermond. In 1633 hadden de Spanjaarden te Maeseijk een brug over de Maas geworpen. Na Stevensweert, alwaar zij zich verschansten, geheel en al te hebben uitgeplunderd, doorkruisten zij onze gemeente en vielen hun ook Montfort en het fort Annendael in de handen. Een bezetting van 2000 man werd hierop onder de markgraaf d'Aytona te Stevensweert gelegd en aldaar insgelijks een brug over de Maas geslagen, ook plunderden zij al de bezittingen van graaf Hendrik van den Berg.

Enige tijd later leden zij een nederlaag van de kant der Staatsen en moesten wegtrekken. Door een overeenkomst van 8 Januari 1647, tussen de koning van Spanje en de Verenigde Nederlanden, werd het Drossaardsambt Montfort (bestaande nog uit dezelfde plaatsen als vroeger) als een erfelijk leengoed aan het huis Nassau toegekend en terwijl de vrede van Munster (1648) niet in alle punten nauwkeurig was ten uitvoer gebracht, zo stond Philip IV bij een besluit van 1652, gezegd ambt andermaal aan de prins van Oranje af. Noodlottige voorvallen hadden in deze volgende jaren binnen Echt plaats. Volgens een kronijk der kerk van O. L. V. te Maastricht, woedde in 1656 alhier een hevige brand, die in een bierbrouwerij begonnen, zestig huizen in as legde. Weinige jaren hierna, te weten in 1688, brak een vernielende pestziekte uit, die honderden mensen hier en in de omstreken ten grave sleepte.

Door een nieuw ongeval eindelijk, werden in 1703, vier en dertig huizen behalve stallingen door de brand vernield. Deze brand ontstond bij Jh. Groenen op de Wijnstraat en zette zich voort tot bij J. Op den Coul nabij de zogenaamde Graaf. Na deze brand is de Wijnstraat bij de opbouw der huizen, van de grachten tot op het punt waar zij de Bovenste straat doorkruiste, ingekort geworden. De 12 Jan. 1690 verscheen voor het gerecht van Neeritter Mathias Nelis die Jacob Leysens aanklaagt, dat hij publiek in de herberg gezegd heeft dat hij Nelis, een moei heeft te Aldeneijck wonende, welke een heks is en de een andere moei gehad heeft, die tot Echt verbrand is geworden als heks, alhoewel die vrouw tot Echt hem in de bloede niet raakte. Daarom besluit het schepengerecht dat de aangeklaagde zijne injurieën en de diffamatie de naastvolgende publieken zitdag zal herroepen.

Met het begin der 18e eeuw (1713) gingen de Spaanse Nederlanden, bij erfopvolging, over aan het keizerlijk huis van Oostenrijk. In 1715 sloot men het bekende Barrière-Tractaat, dat wederom enige wijzigingen in de aangelegenheden van ons land veroorzaakte. Onder anderen werd vastgesteld dat

de steden Venlo, Nieuwstadt, Echt, Montfort en Stevensweert de Staten Generaal van Holland onder de navolgende voorwaarden zouden behoren: «Alle rechten, statuten en privilegiën, door charters of anderszins de Geldersen vroeger toegekend, alle gebruiken en gewoonten van burgerlijke, godsdienstige of maatschappelijke aard, moeten onveranderd en ongeschonden in voege blijven en gehandhaafd worden. Zodat alle openbare posten enkel door Rooms-Katholieken bekleed konden worden». Diezelfde overeenkomst bracht Echt met de overige plaatsen van het ambt Montfort onder het hoger gebied van Venlo, alwaar de generale Staten vertegenwoordigd waren. Het hoger gerechtshof in Echt werd daardoor ingetrokken, doch alhoewel behorende tot het Drossaartsambt van Montfort, zo behield Echt zijn eigen scholtis even als Nieuwstadt en een stem in de vergadering der generale Staten. De hiervoor besprokene geschillen met de naburige dorpen, aangaande de weidegang en het vruchtgebruik van de Echterbosch, schijnen, niettegenstaande alle genomen maatregelen, enigszins te hebben voortgeduurd tot aan de Franse omwenteling. Wij lezen hieromtrent in het meer gemeld werk van Bachiene «Er is bij Echt een gemeenteweide grenzende aan Gulikerland. De grensscheiding tussen dit tweederlei grondgebied schijnt niet genoegzaam duidelijk aangewezen. Immers was deswege in de jaren 1761 verwijdering gerezen tussen sommige Gulikse boeren en die van het Statengebied, weshalve de 20 Juli des zelfden jaars een sterk commando van 24 manschappen kavallerie en 60 infanterie uit Maastricht door de gouverneur Aylva derwaarts gezonden werd, welke een tijd lang aldaar ingekwartierd bleven». Verder meldt dezelfde schrijver over Echt het volgende: Omdat Echt omtrent ter halve wege tussen Maastricht en Venlo ligt, is aldaar de gewone pleisterplaats der postwagens, die twee maal per week, heen en weer rijden, komende telkens twee wagens, één uit Maastricht en één uit Venlo die zich daar verwisselen en de bagage van elkander overnemen. Er zijn nabij de kerk twee herbergen, in welke de passagiers in de zomer het middagmaal en in de winter hun nachtverblijf nemen. Door de veroveringen der Fransen in 1746, was ook Echt met geheel het ambt Montfort, voor enige tijd in handen der vijanden gevallen, doch bij het vredetractaat van Aken de 18 October 1748 gesloten, kwamen deze plaatsen wederom aan het huis van Oranje terug. De laatste stadhouder Willem V moest in 1794 de wijk nemen naar Engeland en weldra viel geheel Holland in de macht der Franse republiek. Om die tijd heeft Echt van zijne stadsrechten en andere oude privilegiën moeten afzien.

§ 3. Echt bij het Franse gemeenebest ingelijfd.

Gebeurtenissen in de fransen tijd. Echt bij de Nederlanden. Hedendaagse welvaart der gemeente.

Tijdens de Franse revolutie deden de handlangers der zogenaamde sans-culotten, ook alhier hun rust verstorende invloed gevoelen. In 1798 moest op verlangen van gemelde partij te Echt een vrijheidsboom geplant worden. Deze planting dan gebeurde met zekere plechtigheid. Vijf uitgekozene grijsaards uit de gemeente, in lange rokken gekleed, het hoofd met witte rozen gekroond en een geschild stokje in de hand dragende, werden op een der supplementaire dagen (waarop men het ouderdomsfeest vierde) plechstatig naar de markt gevoerd, alwaar zij een jeugdige lindenboom in het midden plaatsten. De voorgeschrevene feestviering van de overwinning der franse republikeinen in Holland, werd door de municipaliteit van Echt en onderhorige plaatsen, op de volgende wijze uitgevoerd:

1° Voorop een tambour slaande de trom en een vaandel gevolgd van enige burgers.

2° De kinderen onder directie, van de schoolmeester en voorafgegaan door een standaard dragende de leus : Hoop van het vaderland.

3° Enige muzikanten vergezeld door een aantal burgers trekkende voort onder twee vaandels.

4° De leden van de municipaliteit.

5° Enige burgers die de stoet sloten met een vaandel.

Op de markt gekomen, deden zij bij herhaling en onder vreugdekreten die de klank van het muziek verdoofden, de omtrek om de vrijheidsboom. Vervolgens werd een vuur op de markt ontstoken, waarin enige hollandse papieren werden verbrand, als zijnde er geen wapens om over te geven en te laten verbranden. Eindelijk begaven de burgers zich in een ontelbare menigte naar een herberg, alwaar de municipaliteit bier in voorraad had besteld en na tot aan de avond gedanst te hebben, ging men de illuminatie, door de regering toebereid, in ogenschouw nemen.

Vele onheilen overkwam onze gemeente van 1793 tot 1803. Bij het heen en weer trekken der franse troepen hadden de inwoners zelden rust, het was vooral in 1793 toen de Oostenrijkers met de Fransen bij Melick en Roermond handgemeen werden, dat herhaaldelijk een aantal franse ruiters alhier overnachtten. Bij besluit van het comité der République (1794), viel Echt in het 5e departement, zijnde dat der NederMaas, prefectuur van Maastricht en in het 21ste kanton; doch volgens de conventie van 1795 ging het over tot het 8ste kanton, dat van Roermond, alwaar een administrateur of sous-préfet resideerde. De 15 Juli 1794 werd op bevel van de generaal commissaris der Fransen, dezer gemeente bevolen, binnen de 12 uren, 50 manschappen met spaden, hakken enz., alsmede van levensmiddelen voor één dag voorzien, naar Stevensweert te zenden. In dit zelfde jaar werd het ambt Montfort overweldigd. Generaal Dumouriez trok met zijn leger te Maasbracht over de Maas.

Zodra hij voet op Montfortse grond gezet had, reikte hem de Heer Michiels, drossard van dit ambt, in naam der Staten van de Nederlanden, der Schepenen van het ambt , een schriftelijk verbod over van het Hollands grondgebied te schenden. De generaal, vol overmoed, stak het papier in zijn zak en antwoordde alleen met zijn troepen toe te roepen: **«en avant, marche!»**

Bij hunne intrede te Montfort, werden de nog staande gebouwen van het kasteel meer en meer verwoest en het ambt Monfort tot deel der franse republiek verklaard. De 14 April 1795 werden in plaats van de Drossaart Michiels en de Scholtis Ingendael te Echt, twee commissarissen benoemd, namelijk: J. R. De Holthauzen en J. A. Smeels.

Na deze stonden achtereenvolgens aan het hoofd der gemeente :

L. van der Leeuw, als agent.

J. Hoetmakers , als agent

M. Griens , maire.

L. Leurs , 1800-1810 vice-burgemeester.

H. Ingendael, 1817 meijer.

R. Glabbers, 1822 schout.

J. Meeuwissen, 1827 burgemeester.

A. Gelders, 1830 burgemeester

H. Smeets, 1836 burgrmeester

Ch. Reijnen, burgemeester.

Gelijk elders werd ook hier de kerk gesloten; de dienstdoende pastoor, de Eerw. Heer Ghijsen, was naar Brabant geweken, terwijl de Eerw. Heer kapelaan Heiligers zich had weten te verschuilen.

Hij las de H. Mis op de Wijnstraat in het huis van M. Fr. Meeuwissen en trachtte de zieken zoveel mogelijk in hun uiterste bij te staan. Maar de meeste gelovigen waren van toen af, tot in 1799, genoodzaakt van in het naburige Susteren de H. Sacramenten te ontvangen en de godsdienstoefeningen bij te wonen. Intussen werd onze parochie, behalve door genoemde heer kapelaan, veelal verzorgd door de zeer Eerw. Heer Ceuterich te Susteren. Toen deze alreeds de achting en het vertrouwen van geheel de parochie Echt gewonnen had, kwam de Eerw. Heer Borret, die als pastoor te Herten had moeten vluchten, in die hoedanigheid herwaarts, doch na enige maanden huldigde Echt de zo gunstig bekende Heer Ceuterich als wettigen herder. Oneindig meer eer en welkom betoonde men die edelmoedige, ijverige en kundige man bij zijn aankomst, dan aan Napoleon I, toen deze jaars hierop de gemeente doortrok. Toen de Fransen in 1812 naar Rusland rukten, kwamen wederom velen hunner hier inkwartiering, hetgeen ook herhaaldelijk plaats greep bij terug keer. Onmiddellijk daarna zakten de verbondenen uit Duitsland af.

In Januari 1814 waren het bij uitstek de kozakken, die de burgers tot last en leed dienden. De levensmiddelen, vooral de koloniale waren, waren destijds tot een verbazende prijs gestegen. Een pond koffie was onder de zes franken niet te koop. De slag van Waterloo een einde gesteld hebbende aan de franse overheersing, werden België en Holland door het verdrag van Londen (1814) als één koninkrijk onder het beheer van Willem I gesteld. Heilloze maatregelen tegen de godsdienst en de taal der Belgen genomen, brachten, in 1880, een scheiding teweeg, waarbij de bewoners van Echt de algemene vloed volgden. De vrijwilligers van de generaal Millinet werden er als vrienden begroet en in triomf ontvangen. In 1839 bracht ons het scheidingsverdrag andermaal bij het koninkrijk der Nederlanden. De 8 Juli 1839 namen de Heren Gericke van Herwijnen en Borret, uit naam van Koning Willem I, bezit van het hertogdom Limburg.

Uit de eerste helft deze eeuw stippen wij over Echt nog de volgende bijzonderheden aan. In het jaar 1820 heeft een nieuw raadhuis het voormalig stadhuis, onder een gelijke benaming, vervangen. Verder hebben de herstellingen aan de kerk, de aanleg van menigvuldige huizen en gebouwen, de verfraaiing van oude gebouwen benevens de verbetering der straten, teweeg gebracht, dat ook thans Echt een der sierlijkste dorpen van Limburg is. Bij het ten nutte maken van vele heigronden, waarop zich ogenblikkelijk onschatbare bossen verheffen, bij het ontginnen van honderden bunders vruchtbare doch tot dusverre braakliggende grond, heeft het gemeentebestuur enige pachthoeven, aangelegd, die na dertig jaren weder als eigendom tot haar terugkeren. De provinciale weg naar Kelpen bij Grathem, uitgaande van Schilberg, alsmede de verbetering der voornaamste wegen in de gemeente, maken alle communicatie van heinde en ver zeer gemakkelijk. Er zijn vijf bierbrouwerijen die met de gunstigst en in roem wedijveren, de pannenfabrieken 17 in getal, hebben haren bloei hoofdzakelijk te danken aan de duurzaamheid der waar, de handel, nijverheid en akker bouw hebben merkkelijk gewonnen, deels door de wekelijkse graanmarkt, in 1860 door het gemeentebestuur opgericht, anderzijds door het ontstaan van een uitgebreide stoom-, meel- en oliemolens binnen de kom. Men telt verder in Echt twee water- en twee windmolens, een jeneverstokerij, twee zeepziederijen, omtrent twintig graanhandelaars. Er bestaan twee openbare gemeentescholen, benevens een kweekschool voor onderwijzers, een notariaat, twee geneesheren, twee apotheken, negentien winkels, veertig herbergen, enz. Geen wonder dan, dat de hoge regering het onlangs billijk vond, om bij de aanleg van de staatsspoorweg, Echt, als belangrijk in zich en als middelpunt tussen Venlo-Maastricht, Roermond en Sittard, met een haltegebouw te verrijken.

Deze spoorweg werd de 6 November 1865 plechtig geopend. Niettegenstaande de huidige welvaart dezer gemeente, heeft de landverhuizingskoorts zich meester gemaakt van een gedeelte der bevolking. Meer dan honderd ingezetenen hebben in 1862-1863 de vadergrond vaarwel gezegd, om zich in de nieuwe wereld, Amerika, zoals het heet, gelukkig te gaan maken.

Gunstige berichten van daar, van enige landverhuizers vooral van Nieuwstadt bij Sittard, ontvangen zijnde, werd alhier op eenmaal de geestdrift opgewekt om zich derwaarts te begeven.

Toen een eerste en tweede gunstige brief van een Amerikaans Echtenaar was aangekomen werd die zucht bij velen onweerstaanbaar. Doch welhaast kwamen ook tijdingen en jammerklachten over de ellende, het zedebederf en de ongodsdienstigheid van de Noord-Amerikaansen staat Minesota, alwaar zij zich hadden neergeslagen en nu liet de landverhuizing allengskens na.

Zelfs zijn sommigen na geld en goed te hebben verspild, teruggekeerd.

IETS OVER DE RECHTBANK VAN ECHT.

De eerste melding van het gerechtshof van Echt dagtekent van het begin der 12de eeuw; dit gerechtshof was het hof van hoger beroep (*hoofgericht en de hoofdvaart*) van het vrije rijksstift Thorn.

Ook de heerlijkheid Dalenbroek, waaronder Roosteren en Maasbracht, kwam alhier in beroep.

Om de rechten der burgers te handhaven, had de wet vastgesteld, dat elk rechtsgeding aan de betrekkelijke rechtbank binnen zes weken moest uitgewezen zijn, zo niet, dan ging de zaak naar een hof van hoger beroep. Het onmiddellijk hoger rechtsberoep voor het hof van Echt, was te Roermond van daar werden de onafgemaakte gedingen naar de keizerlijke kamer verwezen. Sedert 1650 was het hof van Echt aan de Drossaard van Montfort onderworpen in halszaken en breuken.

Na het Barrière-tractaat (1715) had Echt in civiele zaken geen eigen rechtbank meer, doch wel een gemeenschappelijke met Roosteren en Maasbracht. Volgens extracten der resoluties van de Staten-Generaal (1717), waren de schepenen van Montfort gerechtigd zich in mogelijke zaken te wenden tot de raad van Echt, zonder daardoor inbreuk te doen op de rechten van het hof te Roermond.

Van de Gelderse tijd af bestond de magistratuur der stad Echt uit één scholtis, twee burgemeesters, zeven schepenen en een secretaris of geheimschrijver. De scholtis werd levenslang benoemd door de graaf of de hertog. Hij was onafhankelijk van de drossaard, stond aan het hoofd der magistraten en deed uitspraak in vonnissen. De twee burgemeesters werden tijdelijk benoemd door de drossaard. Gewoonlijk werd deze post bij beurt vergeven voor één jaar. Een der burgemeesters werd genaamd peij-meester, of peij-burgemeester en was hoofd zakelijk gelast met het administreren en het verantwoorden der stadsmiddelen en financiën. De andere burgemeester was meer belast met politie zaken. De schepenen werden insgelijks door de drossaard benoemd. De hogere ouderdom, en langdurige functie gaf de een boven de ander zeker voorrecht. Na de scholtis verschijnt gemeenlijk de oudste schepen, (*scabinus senior*). Ook de secretaris en de gerechtsboden werden, op voorstel van het hof, door de drossaard aangesteld. Treffend was de vorm van de eed, welke elk ambtslid bij het aanvaarden van zijn post moest afleggen. De zitdagen of openbare vergaderingen waren geregeld van veertien tot veertien dagen, de zitdag, «gerichtsdag genoemd», werd door de scholtis bepaald, Aan de jaargedingen namen de grondeigenaars deel. Onder de ambtslieden werd alleen de scholtis een vaste bezoldiging toegezegd. Hij deelde met de drossaard van het ambt alle boetgelden die de som van drie brabantse gulden niet overschreden.

De schepenen en de overige ambtslieden kregen schadevergoeding en ook zekere beloning in geval van buitengewone arbeid , processen, enz. Ziehier het tarief van onkosten voor die van Thorn, komende alhier in hoger beroep.

Als ein Hofvaert van Thorn naar Echt gefürd werd, so is men de voicht van Montfort schuldig IV gr. wyns. De schout the Echt is men schuldig II gr. wyns; de bode van Echt I gr. wijns van illijcke opgaen en de van uytgank van illijcken vonnissen. Item de schrijver the Echt I gr. wyns. Item den gantse gericht en de schepenen van Echt en de van Thorn den coest enden wijn daersijn the Echt. Item dat gericht van Thorn sal over die Maes varen en de daer is men op illijc ort aan de schepenen schuldig veirevoer hunne loon I alde gr. facit III gr. Item de meijer van Thorn voor zijn rechten III gr. wijns end e III spint haver, en de II ald. gr. voor zijn perts-geld. Item die booden van Thorn I gr. wijns en de I spint haver en de Hald. gr. voor zijn perts-geld. Item daer den meijer en den scholtis doen wecken, daer moeten die schepenen van Thorn mit gaen terren ; en de drinken die amptlieden wijn , soo sullen die schepenen mit drinken. De scholtis en schepenen van Echt te hoofd gaande naar Roermond, bekwamen dagelijks vier gulden. De partijen die de hoofdvaart eisten, moesten de ambtlieden los vrij vervoeren naar de hoofdvaartsplaats, daartoe borg of onderpand stellen en de vermoedelijke onkosten voor de magistraten bij ondertekende stukken lossen.

Het zegel van het schepengerecht alhier droeg het wapen der stad, verbeeldende een St.Andrieskruis van sabel op een zilveren veld bezet met twaalf kruisjes tussen de hoeken van het grote kruis, drie ingelast. Op het tegenzegel stond een sterk kasteel met het opschrift *contrasigillum scabinorum de Echte*. Wij geloven niet dat het gerecht alhier van de beginne af een hof of pleidooihuis bezat. Men weet immers dat in de eerste tijden van het Gelders Graafschap, de gedingen van dagelijks voorval, door de schepenen of raadsheren in de open lucht, meestal onder linden bomen plachten behandeld te worden en het gebruik van hoven door het land slechts naderhand is ingevoerd geworden. Het eerste hof was hier gevestigd op het voormalige stadhuis, dat in 1630 herbouwd werd. Het raadhuis, zegt Bachiene (1770), waar de leden van het gerecht vergadering houden, ligt bij de kerk en is een zeer goed gebouw. Maar, voegt Janicon er bij , het is door de middeleeuwse oorlogen zeer beschadigd geworden. In 1810 was het geheel vervallen en moest vervangen worden door bijzondere kamers in het huis van de Heer Fr. Meuwissen, op de Wijnstraat. Uit de weinige nog overblijvende stukken betreffende het gerechtshof van Echt , hebben wij de volgende naamlijst kunnen opmaken :

Arnt van Elderen, scholtis, 1557.

Joh. van Savelandt, schepenen,

Jac. Op gen Stein, idem,

Arnt Van Meerssenen, idem,

Ger. Graus, idem,

Joh. Moers, burgemeester,

Ger. Van der Koek, idem ,

Gisbert Van Delen, scholtis, 1588.

Joh. Huijsmans, schepenen,

Derik Anthoni, idem,

Joh. Lucas, burgemeester,

Thonis Van den Bongaert, idem,

Peter Bosmans, scholtis, 1620.
Lenart Van Besel, burgemeester,
Herm. Merts, idem,
Math. Van Roijen, scholtis 1640.
Joh. Daemen, burgemeester,
Ch. Simons, scholtis,
J. Joosten, schepenen,
L. Groenen, idem,
Rein. Moers, burgemeester,
Jan Staes, stadhouder bij vacatuur van scholtisambt, 1670.
J. Groenen geheimschrijver, 1685.
Arn. Van Langenacker, scholtis, 1700.
J. P. Geeten, schepenen,
J. H. Stockh, idem,
J. B. De Holthausen, scholtis, 1740.
W. Reynen, peij-burgemeester,
G. Gceten, scholtis, 1765.
W. Van ülf, schepenen,
A. Clermonts, idem,
A. Van der Leeuw, stadhouder of agent, 1782.
Tb. Wackers schepenen,
R. Reynen, idem,
J. Smeets, idem,
J. Meeuwissen, peij-burgemeester,
A. Leurs, schepenen, 1792,
J. Schoolmeesters, schepenen, 1792.
P. Van Eyl, gerechtsburgemeester, 1793.
J. Jennissen, peij-burgemeester,
A. Driessen Op Heyde, secretaris, 1797.
Ant. Marcellus De Holthausen, scholtis, 1798.

TWEEDE AFDELING.

De parochie.

§1. Echt bij het bisdom Maastricht-Luik. —Eerste kerk van Echt. — Echt bij het bisdom Roermond, dekenaat Montfort. —Toestand der kerk in de XVIde eeuw.—Verwoesting in de XVIIIde en herstellingen in deze eeuw. — Ontwikkeling der parochie.

Ofschoon ons niets bepaald bekend is omtrent het tijdstip, waarop te Echt het Evangelie, voor het eerst, gepredikt en een kerk gesticht is, valt het toch niet te betwijfelen dat zulks reeds vroegtijdig geschiedde. Het kon immers niet anders of Echt, gelegen in de nabijheid van Maastricht, waar vanaf ongeveer 380 tot 722 onze bisschoppen hun zetel hadden alvorens deze naar Luik werd overgebracht moest de gezegende invloed dier apostelen ondervinden.

Ook het verblijf van de H.H. Wiro, Plechelmus en Otgerus op de St.Odiliënberg, door Pippijn hun tot rustplaats geschonken, nadat zij in het Noorden het Evangelie hadden verkondigd, heeft voorzeker bijgedragen tot de vorming onzer voor ouderen tot het christelijk leven. Een bepaalde verdeling van het bisdom in aartsdiakenaten komt eerst voor, meer dan een halve eeuw nadat de H. Hubertus de bisschoppelijke stoel van Maastricht naar Luik had verplaatst. In 799 namelijk werd het bisdom, door Paus Leo III, in 8 aartsdiakenaten verdeeld, onze streek werd begrepen in het aartsdiakenaat van Kempenland alwaar ten minste in de helft der 7e eeuw, het Evangelie reeds was uitgebreid, namelijk door de H. Amandus, 17e bisschop van Maastricht.

Wat de kerk alhier betreft, wanneer men zijn beoordeling bepaalt bij het nog overblijvend romaans gedeelte, dan wijst dit aldaar naar de Xde of eeuw terug. Het is overigens uit de geschiedkundige stukken in ons eerste deel aangehaald af te leiden, dat voor de Xde eeuw en kerken parochie in wezen waren. Deze romaanse kerk, na drie of vier honderd jaren gestaan te hebben, schijnt niet, gelijk de reusachtige toren, tegen de verwoesting des tijds bestand te zijn geweest, of althans te bekrompen om het steeds toenemende getal gelovigen te kunnen bevatten, dan in de XVde eeuw werd bij de nog hechten toren, volgens de smaak des tijds, een nieuwe gotische kerk gebouwd.

De oorspronkelijke kerktoren, nog merendeels in wezen, bestaat uit regelmatig gekapte zandsteen naar de binnenkant met keistenen aangevuld, op een hoogte van 120 en een breedte van 20 voet. Men kan deze gevoegelijk in vier vakken of verdiepingen verdelen.

Het onderste vak beslaat een derde der gehele lengte en is zonder enig sieraad. De onmiddellijk hogere verdieping wordt aangewezen door dat de muren aldaar (gelijk ook bij de derde en vierde verdiepingen het geval is) op de gansen omtrek bijna een voet zijn ingekort. Beide middelvakken, zijn opgesierd door twee naast elkander staande vierkante spiegels, die zich aan de bovenzijde sluiten met een fries van drie rondboogjes berustende op kroonlijstjes welke op een dierenhoofd uitgaan (Cartouche). Het bovenste vak eindelijk, heeft aan elke zijde een dubbelboog tussen twee ronde pilaartjes met curve kapitelen, zonder verder sieraad. Deze openingen dienen tot klankgaten. Men heeft geen sporen meer van de voormalige torenspits, naar alle waarschijnlijkheid was ze stomp en laag.

De tegenwoordige spits bereikt tachtig voeten. De oudste en tot heden toe zwaarste klok, wegende 1025 kilo's, dagtekent van 1272. Benevens het tijdschrift: VenI reX gLorlae CUM paCe (Kom Koning van eer met vrede, bevinden zich deze letteren : Magister Henricus me fecit. Meester Hendrik heeft mij gemaakt. Het is onbekend van welke tijd de tweede klok is, zij woog eertijds 517 kilo's, thans na de hergieting in 1833 weegt zij 675 kilo's en bevat het volgende op schrift F. Ceuterich past., Herm. Smeets burg., Ant. Marc. Ingendael schep., Leon. Teunisse peter., Maria Pustjens meter. Nadat de kerk ongeveer een paar eeuwen behoord had onder de abdis van Roerinonds Munster, is een nieuwe gothise de aloude romaanse komen vervangen, blijvende het besprokene deel des torens tot op heden staan. De helft van de kerktoren naar de westzijde op zijne ganse lengte, alsmede het neventorentje met wenteltrap is geheel uit gebakken stenen, wellicht wat later dan de gothise kerk gebouwd. Men heeft uiterlijk de vorm van de oorspronkelijken toren, in het nieuw bijgezette deel, trachten te behouden, maar men ont waart van binnen ovale blindvensters, gelijk aan die der kerk. Een merklijk verschil tussen de bouwtrant des voorloors en dien der kerk, doet ons met grond gissen dat het koor wel een halve eeuw vroeger bij de voormalige romaanse tempel is aangezet geworden. Van daar dat tot heden de kerk tussen dat koor en de oorspronkelijken toren, als 't ware gedrongen ligt en een grote onevenredigheid tussen lengte en breedte daar stelt.

Gelukkig heeft men de vergroting en herstelling dezer kerk ondernomen in een tijd dat de godsdienstige bouwkunde haar toppunt van volmaaktheid ging bereiken. Alle sieraden, zoals fret, ark, boog, vensters, gewelf, kapiteel, kolom, enz. , duiden de jaren 1375-1400 wat het koor en 1425 ongeveer, wat de eigenlijke kerk betreft, aan. Ten gevolge der omschrijving door Pius IV (1561), van het door Paulus IV in 1559 opgerichte bisdom van Roermond en door de zelfde verdere indeling in negen landdekenaten, werd Echt begrepen in het dekenaat van Montfort. De deken werd verkozen uit een der pastoors der parochies die het dekenaat vormden. In de jaren 1703-1733 bekleedde M. Ch. Odaer en 1762-1797 M. H. Ghijsen, beide pastoors van Echt, deze waardigheid, hierna kwam Echt, door de opheffing van Roermonds bisdom, andermaal bij dat van Luik, terwijl het dekenaat van Montfort voor dat van Roermond moest wijken.

Gedurende de tachtigjarige twisten en vervolgingen, bijzonder op het godsdienstige terrein, waren de meeste kerken in deze streken verwoest en geplunderd, of ten minste grotendeels door de vlucht der geestelijken onderkomen. Hieromtrent schreef H. Cuickius, 2^e bisschop van Roermond aan de aartsbisschop van Mechelen : Zeer vele kerken, zo in steden als in dorpen, zijn van hare herders beroofd In die plaatsen, van waar ze nog niet verdreven zijn, moeten zij zich wegens de bedreigde straffen verscholen houden en durven zich openbaarlijk niet dan aan vertrouwde Catholijken vertonen, uit vrees van verraden te worden. Wachtendonk heeft noch pastoor, noch geestelijken; te Nijmegen zijn allen verbannen verklaard, schier alle parochiën missen hunnen herder.

Geen wonder dan, dat wij slechts de naam van een en kele pastoor dezer parochie uit de 16e eeuw ontdekken, dat de meeste documenten van die tijd zijn verloren gegaan en wij geen andere registers hetzij van geboorten, hetzij van sterfgevallen enz. vinden, dan die welke aan vang nemen met 1637. Hoe het met onze kerk in 't bijzonder uitzag, kon men opmaken uit de staat der kerkvisitatiën alhier in 1661 en 1666 gedaan, als ook uit het smeekschrift van burgemeesters en schepenen dezer gemeente aan het hof van Roermond (1618). Behalve de gewone drie altaren, waren er destijds nog drie anderen in aanwezig, namelijk, die van St. Landricus aan de ingang van het koor, epistelzijde; die van St. Catherine aan de andere ingang des koors, evangeliezijde en die van St. Sylvester in het midden. In 1699 werd dit laatste altaar door een gans nieuw vervangen. Op dat een liefdadig werk niet in vergetelheid gerake, laten wij de nota van pastoor Delsing hier letterlijk volgen: «De hogen autaar met alle ornamenten en boecken daertoe behoorende, staet tot last van de abdesse van het Munsterclooster. De nieuwen autaar door mij opgerecht A° 1699 heb besorcht uit verscheijden aelmoessen; waertoe ik ook heb gecontribueerd uit een liberale herte 30 patacons en Mr. Clant op de 80, en Mr. Bres canonik te Susteren 25, den autaar beloopende in alles omtrent 300 patacons, also getuige Fr. Delsing pastoor tot Echt. Daertoe oock nog gegeven Trinke van Sin zaliger 30 patacons».

Nadat enige jaren later een nieuw hoofdaltaar was tot stand gekomen, kwam in 1722 Fr. Lud. Sanguessa achtste bisschop van Roermond, persoonlijk de kerk alhier bezoeken en het nieuwe altaar wijden. Bij deze gelegenheid werden door hem enige overblijfsels van de heiligen Georgius en in de Mauritius altaarsteen, met bij zijnde bewijzen ingesloten. Toen in Juni 1854 de thans regerende bisschop Mgr J. A. Paredis, bij het inwijden van het toen wederom nieuw opgerichte hoofd altaar, de relikwieën met dezelfde bewijsstukken in ogeschouw nam, bevond men het volgende geschrift op parkament: De 22 Oct. 1722, heb ik Fr. Lud. bisschop van Roermond dit altaar ter ere van St. Landricus gewijd en de relikwieën van de H.H. Gregorius en Mauritius in dezelve ingelast,

dan aan alle christen gelovigen, heden één jaar en aan die de kerk op de verjaardag der consecratie van altaar bezoeken, 40 dagen aflaat vergund in de gewone vorm der kerk.

Ditzelfde stuk werd in 1854 door de tegenwoordige bisschop op de keerzijde herschreven en ondertekend en naast de relikwieën neergelegd. Volgens de staat der kerkvisitationen voor 1722 gehouden, was de kerk van Echt de H. Landricus en der H. Anna toegewijd, doch sinds die tijd slechts alleen aan de H. Landricus als patroon.

Toen in de 18e eeuw een verbasterde kunstsmaak overal heerste, had ook onze kerk veel ervan te lijden, ofschoon de magistraten van Echt in 1778 een dringend verzoek bij de landstaten te Venlo hadden ingediend, ten einde de abdis van Roermond, benevens de toenmalige pastoor van Montfort, die wegens zekere tienden ook verplichting aan deze kerk had, over te halen tot de nodige herstellingen, zo bleef deze maatregel zonder ernstig gevolg.

Niet een enkel meubel, ook nieuw aangebracht, was naar eis van het gebouw.

De vensters gedeeltelijk dicht gemetseld, waren bijna van alles gothisch sieraad ontbloot, de arken en bogen, de pilaren en het gewelfsel tot drie vier keren met kalk gepleisterd, de gehele kerk rondom gewit, als of het kunstige en het verhevene door de voorvaderen met zo veel ijver en arbeid daar gesteld, moest wijken voor het effen, kalken hulsel der bedorvene tijden. Gedurende de Franse omwenteling werd de kerk door een nieuwe slag getroffen. Zij verloor bijna al hare goederen en inkomsten. Doch na de Franse revolutie veranderden de tijden en nauwelijks had de Zeer Eerw. Heer Ceuterich de herdersstaf in handen genomen, of in overleg en met behulp van het kerkbestuur, dat nu op zijn eigen stond, werden voor en na, zonder aanzien van kosten en arbeid, het dak der kerk en van de toren jaarlijks voor 700 franken in reparatie gebracht, de altaren en muren op nieuw gekleurd, een tweede klok aangebracht enz. Omstreeks 1810 had de kerk van Echt reeds een inkomst van 600 fr. doch daartegen stond een uitgaaf van 1600 fr. Toen nu op last van de sous-préfect, op een beter batig slot werd aangedrongen en vele der voormalige renten van pastorie, kapelanie enz., ten voordele der kerk waren ingewonnen was deze toestand verbeterd geworden en genoot ze in 1840 een jaarlijkse inkomst van 2078 fr. tegen een uitgaaf van 2027 fr. Deze vooruitgang gaf aanleiding tot nieuwe herstellingen.

Nadat in 1853 het gehele vooroor in orde gebracht en de ramen en vensters in hun oorspronkelijke pracht waren opgeluisterd geworden, werd in het volgende jaar een groots hoofdaltaar in overeenstemming met de bouwtrant der kerk, door de milddadigheid der ingezetenen daar gesteld, een altaar door het Journal historique een waar meesterstuk genoemd en dat in de Dielse Warande, deel VI, wordt beschreven als volgt: Deze altaar verbeeldt het graf van Christus en doet zijn lichaam onder de tafel te voorschijn komen. Boven de tafel in 't midden der altaarlijst, verheft zich het tabernakel met een van voor gesierde opening, diende tot uitstelling van het Allerheiligste Sacrament. Aan beide zijden van het tabernakel pralen twee overheerlijke serafijnen; dan boven hetzelfde een torentje van vijf meter, voorzien van spits en is als een pinakel waaraan zich zes ovale kolonnetjes rondom aansluiten.

De ovale opening aan de voorkant gevormd door dat de twee kolonnetjes aldaar worden afgesneden, is met loofwerk opgesmukt en geeft plaats aan het beeld van St. Landricus, die in bisschoppelijk gewaad boven de andere beelden uitkomt. Aan beide kanten van het tabernakel bevinden zich op de altaar lijst acht ovale openingen, boven ieder van welke zich een pyramide van anderhalve meter verheft en van binnen de beelden prijken, namelijk, aan de evangeliezijde,

van St. Petrus en aan de epistelzijde van St. Paulus. Naast deze staan over en weer die van St. Josef, St. Anna, St. Hubertus, St. Antonius, St. Apollonia en St. Marcoen.

In de jaren 1857 en 1858 werd een ander groot werk voltrokken. Het kerkhof een deels te klein en ander deels door zijn helling naar de kerk voor deze zeer nadelig bevonden zijnde, zo heeft men dit op de ganse omtrek ter diepte van doorgaans twee meters geslecht, waarbij niet minder dan dertienduizend karren grond zijn vervoerd geworden. Bij deze bewerkstelling heeft men de grondveste van een muur van omstreeks vijf en twintig meters lengte ontdekt, naar alle waarschijnlijkheid duidt deze de omvang aan van het oude, kleinere kerkhof. De als toen vervoerde grond was eertijds uit de grachten opgeworpen, die na afbraak der muren het kerkhof moesten beschutten.

De nieuwe parochie Peij. Een hoogst gewichtige gebeurtenis in de gemeente Echt was de oprichting der nieuwe kerk en parochie van Peij in 1859-1860. Alle gehuchten aan gene zijde van de Rijksweg met het aanzienlijk getal van 1700 zielen werden onder deze nieuwe parochie gerangschikt. Sinds jaren hoopten de bewoners dier plaatsen met volle recht naar een kerk, die hun het bijwonen der godsdienstige oefeningen en het verzorgen der zieken enz. konden vergemakkelijken. Mgr van Bommel, bisschop van Luik vond deze oprichting reeds wenselijk, toen hij in 1836 alhier zijne kerkvisitatie hield.

Dit punt bleef dan ook jaren lang voor de geestelijke en burgerlijke overheid een voorwerp van ernstige beraadslagingen, toen op de 10 April 1859 de aan erkenning van wege de Hoge Regering met vergunning een rijkssubsidie verscheen. Nooit zag men wellicht, als een uitwerksel van christelijke geestdrift en broederlijke samenspanning, onaangezien het gebrek aan middelen en duizenden hinderpalen, enkel als 't ware steunende op de zegen des Allerhoogsten, in zo weinig tijds, met zo voordelig overleg een dusdanig schone, edele en smaakvolle kerk tot stand komen, als wel die van Peij. Wij zouden onze plicht te kort blijven, als we in deze aantekeningen niet de onvergetelijke naam van J. Engelbertus van Haeff inboekten, die, als eerste pastoor dezer parochie, de voltooiing der kerk in ruime mate te danken is.

De kapel van Echterbosch. Maar de kerk van Peij, alhoewel op een voordelig standpunt gelegen, kon niet voldoen aan de behoefte van alle hare ondergeschikten, enige bewoners bleven nog steeds meer dan een uur gaans van de kerk verwijderd.

Dit is de oorzaak waarom enige buurten namelijk: Echterbosch, Spaanshuiske, het Kantoor, Koningsbosch, benevens andere bewoners aan de Pruisische grens, onder eerst vermelde benaming een onafhankelijk rectoraat verlangden. Volgens koninklijk besluit van 24 Nov. 1861 N° 18, is de kapel te Echterbosch, erkend als hulpkapel (annex) der parochiekerk te Peij en sedert dien is op de voet van het keizerlijk decreet van 30 Jan. 1809 een zelfstandige kerkfabriek bij de voormelde hulpkapel ingesteld, met een vicaris desservant ter bediening. Deze kapel kwam in 1865 tot stand en wordt bediend door de Eerw. Heer P. A. Kelleners, geboren te Susteren, voorheen kapelaan te Noorbeek.

§ 2. Kapellen, gestichten, broederschappen, pastorij, kapelanie, beneficieën en kosterij te Echt.

In de eerste plaats dient hier in aanmerking te komen de ruime en sierlijke

Kapel van Schilberg, der Allerheiligste Maagd Maria toegewijd. De overlevering wil dat dit hechte gebouw, tot toevluchtsoord der bedrukte inwoners ten tijde van grote rampen, ter vervanging van een voormalig nietig kapelletje, zou aangelegd zijn. Een vrome herder, zo luidt de overlevering,

weidde zijn schapen langs de met heide bedekte heuvelen van Schilberg en bad naar gewoonte zijn rozenhoedje, toen ijlings zijn blik in de verte op een Mariabeeld viel, het welk uit hout gesneden, aan een boom was vastgehecht. Hij nam hetzelfde met eerbied af en droeg het naar de kerk van Echt. Des anderen daags was het beeld uit de kerk verdwenen en verscheen andermaal aan de herder op dezelfde plaats. Daar de H. Maagd meermalen elders onder dusdanige verschijning haar verlangen geopenbaard had, om zich door middel een bidkapel als bijzondere beschermster voor de bedrukte gelovigen te stellen, zo gaf ook dit aanleiding tot het daarstellen een kapel. Het opschrift boven de ingang dezer kapel luidt: Maria van Peijs, van Trost en Hulpe tegen alle ver woestingen onzer vijanden. (1692). Uit een aantekening van kapelaan Heiligers (1780) nopens deze kapel kan men opmaken:

Ten eerste, dat de dienstdoende kapelaan van Echt de zorg droeg voor het nodige onderhoud dezer kapel, daar hij elk jaar op witte donderdag een rekening had te effenen, wat het schoonmaken, het gebruik van olie enz. aanging.

Ten tweede, dat deze kapel voor de Franse omwenteling enige kostbaarheden aan goud en zilver bezat. De inventaris van het begin dezer eeuw vermeldt: twee beelden met zilveren kronen, twee zilveren scepters, een zilveren wereldbol, acht gouden kruizen, drie gouden Christusbeelden, een Christusbeeld met edelgesteenten en vele dankgeschenken, bestaande in zilveren ogen, hartjes, gouden ringen, zilveren platen, een zilveren kelk, een met zilver beslagen misboek enz.

Van Zijne Heiligheid Pius IX werd eindelijk de gunst verlangd om bij het feest van Maria-Geboorte een plechtige octaaf in deze kapel te mogen vieren, waardoor aan alle gelovigen die hiervan gebruik maken volle aflaat verleend wordt. Gedurende de Vasten, alle Vrijdagen door het jaar, doch meer bijzonder 's Zondags namiddag en op Allerzielendag wordt deze eenzame bidplaats door talrijke landbewoners bezocht.

Het klooster St-Joost. Aangaande de kapel en het klooster St.Joost is mij bijna niets bekend.

Men wil, dat zich een afdeling van de orde der Tempelheren aldaar zoude gevestigd hebben, blijvende de naam van de opgeheven orde behouden en een bepaalde levensregel volgen. Tussen Echt en St.Joost, (zo schrijft de meer aangehaalde Bachiene) ligt in het veld het klooster St.Joost, nu een grote pachthoeve, doch welke men meent in vorige tijden een klooster der tempelheren geweest te zijn. Dit kloostergebouw voortdurend tempeliers klooster geheten, is nog merendeels in tact. Het is zeer hecht en ruim, bevattende een kapel in welke de altaar lijsten nog in de muur bestaan. Onder de puinhopen van een nevenbouw ontdekt men voortdurend doodsbeenderen, een bewijs dat er naast de kapel een kerkhof lag. Voor het jaar 1650 betaalde het zogenaamde convent St.Joost een jaarlijkse pachtrente aan de pastoor van Echt, die zorg droeg dat er elke vrijdag het H. Misoffer werd opgedragen. Na die tijd werd deze rente gelost door het seminarie van Roermond, dat sinds ook het onderhoud der kapel tot last had. Volgens een opgaaf uit 1666 bestond er voor het hoofdaltaar der kapel een «miraculeuze put». De 11 September 1658 werden twee ingezetenen van Echt voor de officiaal des bisschops van Roermond aangeklaagd van hunne vruchten in de kapel te hebben ingeschuurd en daarom gestraft met een boete van twee patacons. Al wat de landbewoners onzer streken betreffende de H. Judocus plegen te verhalen, is niet alhier te St. Joost, maar in Frankrijk gebeurd. In de 18e eeuw schijnt dit klooster meermaals bezocht te zijn geweest door een beruchte roverbende die men bokkenrijders noemde. Men leest hieromtrent bij P. Sleinada. Zelfs de Nieuwstadt, Echt en de Maaskant, hebben medegedeeld aan het getal der nachtdieven. Het inzien van sommige protocollen der rechtbank van die tijden, zouden ieder doen schromen en de haren te berg reizen, zo vol zijn ze van goddeloze wanfeiten.

Het formulier van eed in de kapel van St. Joost onder Echt door de meeste gezworen, bevatte onder andere dat God afgezworen werd met alle Heiligen en dat zich de zweerder overgaf aan de duivel, belovende alle kwaad te doen hetgeen hem zou mogelijk zijn. Nabij St. Joost, in het veld, nog genaamd «aan de Galg», was gedurende de vorige eeuw, het strafwerktuig van die naam, opgericht. In 1787 werden twee boosdoeners, die o. a. de kerk van Maasbracht bestolen hadden, aldaar afgemaakt.

Het Ursulinenklooster. In 1863 werd, hoofdzakelijk door toedoen een religieuze uit Echt geboortig, bij name Maria Catharina Jennissen, de voormalige woning van de adellijke familie De Randaxe op de Wijnstraat aan gekocht, om voorlopig tot klooster voor Ursulinen zusters te dienen. Thans prijkt naast dit hersteld gebouw, een heerlijk nieuw kloostergebouw, waarin gezegde religieuze zich onledig houden met de opvoeding en het onderwijs van jonge meisjes.

Het gasthuis te Echt. Op de volkrijkste plaatsen van ons vaderland en bijzonderlijk bij de grote landwegen waren eertijds gasthuizen opgericht, alwaar reizende, armen en zieken werden verpleegd of gespijst. Ook te Echt bestond tot op het einde der vorige eeuw, zodanig een gesticht.

In 1631 diende het hoekhuis langs de steeg naar hetzelfde Gasthuissteeg genaamd, gelegen en uitkomende op de Bovenste straat, tot gasthuis. Er bestond ook een kapel op die plaats, benevens een begraafplaats, gelijk vele ontgraven gebeenten dit nog aanwijzen.

De pastoor der parochie had het recht van de beneficiant in het gasthuis te benoemen en deze was verplicht, in de kapel van het gesticht, elke Donderdag de H. Mis te lezen. De kosten van dienaars, wijn enz., stonden tot last van het gasthuis. Deze bepalingen werden dikwijls gewijzigd.

Nog enige kapellen onder Echt. Op gelijken afstand tussen de kapel van Schilberg en de grachten van het voormalige kasteel in de Houtstraat, doen zich zeven gelijkvormige en naast elkander liggende kapelletjes op, elk met een afbeelding van een der zeven smarten van Maria opgesierd en bij de inwoners nog hedendaags genoemd de zeven voetvallen. Bij de huurlieden bestaat het gevoelen, dat de Heer van het kasteel, door de stichting van deze kapelletjes, de zegen des Hemels en de bescherming van Maria over zijne, van de zeven, nog maar alleen overblijvende dochters wilde afsmecken.

De kapel op Gebroek dagtekent uit 1750. Een rijk jongeman, wiens naam onbekend is, bouwde deze tamelijk ruime kapel met last van onderhoud gevestigd op een aan hem toebehorend stuk lands in de nabijheid gelegen. Op een der Kruisdagen plegen de gelovigen in processie naar de als dan opgesmukte kapel te trekken, alwaar de begeleidende priester de zegen des Hemels over de veldvruchten afsmeekt.

Een minder beduidende kapel bevindt zich nabij **Bosserhof**. Omtrent de meer merkwaardige kapel te midden van Berkelaar, weet men dat ze over een eeuw, nadat de grotere en geheel bouwvallige der 14e eeuw, naar de westkant van Berkelaar gelegen, was afgebroken, tot stand kwam en wel door toedoen een dame uit Stevensweert, die tevens een beneficie tot onderhoud dezer bidplaats had aangewezen. Het was aan de kapel van Berkelaar en aan die van St-Joost, dat zich alle jaren op twee der Kruisdagen, de processieën van Echt en Maasbracht verenigden en bij afwisseling door een der bij zijnde geestelijken een gelegenheidspreek gehouden werd.

Sinds enige jaren is dit gebruik achtergelaten.

Het zogenaamde **St.Rochus huiske**, gelegen op het uit einde der Wijnstraat nabij de Molenbeek, is in deze jaren door het opbouwen van een sierlijk wacht- en brandspuithuis dat deze kapel bevat, meer in aanzien gekomen. Enige gegoede burgers dragen zorg, volgens een van oudsher bestaand gebruik, dat er elke nacht een licht brand ter ere van de H. Rochus. Op H. Sacramentsdag wordt in deze dan sierlijk opgetooide kapel de plechtige zegen gegeven. Zoals blijkt uit een handschrift van 1676 bestond er niet ver van Schilberg, vooraan in het Broek Doort een kapel het kluiske genaamd. De dienstdoende kapelaan, benevens de oudste schepen der gemeente hadden ieder een sleutel van het dubbel slot der kapel en droegen beide zorg voor de zelfde onderhoud.

Broederschappen. De oudste broederschappen van Echt zijn die van O. L. Vrouw, van St. Landricus en van St. Peter, zij bestonden reeds in 1640. Van de broederschappen van Onze L. Vrouw en van St. Peter was de tijdelijke pastoor provisor en kon over de geringe inkomsten beschikken tot luister van Godshuis. Bij de broederschap van St. Landricus werd een provisor verkozen, maar beschikte de pastoor over de inkomsten tot hetzelfde doel.

In 1814 op Sint Lambertusdag, hebben de ingezetenen van Echt zich onderling verstaan om de broederschap van St. Ambrosius op te richten, met het dubbel doel: Ten eerste, om Gods zegen over de akkerbouw, handel en nijverheid af te smeken en ten tweede om door onderlinge bijdragen in de kosten van begrafenissen te voorzien. Tot diens einde weet ieder broeder wat hij jaarlijks moet bijdragen en wordt na gelang van het gunstig batig saldo, voor de broeders eens of tweemaal in het jaar een feestmaal gehouden. Op dit ogenblik telt de broederschap nagenoeg honderd leden. De overige hier bestaande broederschappen zijn van jongere dagtekening.

Schutterijen. Daar de oorlogen der middeleeuwen en de strooptochten der edelen, vele steden en dorpen verontrustten, diende het dat de burgers en boeren zich in de wapenhandel oefenden, hetzij om hun landheer, hetzij om zich zelve te verdedigen tegen alle vreemde aanvallen. Daarom schiep het volk gilden. Meestal vormden deze een soort van broederschap en verkozen zij bij voorkeur de door pijlen gemartelde St. Sebastianus tot patroon, terwijl op zekere volksfeesten of heilige dagen een plechtige wapenschouwing en ook jaarlijks ter wedijvering vogelschieterij plaats greep. Op de meeste plaatsen waren de schutters met het volvoeren der politie belast.

In Echt bestonden zeer vroegtijdig tot over enige jaren, vijf schutterijen, te weten:

De oude schutters, die men op heden nog de naam van Boeren geeft. Deze hadden S. Landricus als patroon, op hun vaandel. De jonge schutters, hebbende St. Peter en Paulus tot patronen.

Vervolgens de schutterijen van Pey en Schilberg verenigd, die van St. Joost en 't Hingen en eindelijk die van Berkelaar. De plechtigste optocht dezer gilden had plaats bij de grote processie van 't H. Sacrament, wanneer zij met hun rijk uitgedoste koningen ter kerke kwamen onder aanmoedigend schuttenmuziek van trommel en fluit, terwijl de wapenen of geweren gedurende de dienst onder toezicht ener wacht op de markt bleven berusten, vervolgens namen zij bij beurten aan de processie deel. Na omstreeks twintig jaar ontbonden te zijn geweest, zijn de oude schutters, de jonge schutters, die van Berkelaar, Pey en Schilberg wederom in 't leven.

Voormalige pastorie, kapelanie en kosterij van Echt

Pastorie. De tijdelijke pastoor van Echt had het vergevingsrecht:

1. Van de kapelanie en kosterij te Maasbracht..
2. Van de kapelanie en kosterij te Saeffelen, alhoewel thans de abdis deze pleegt te vergeven.
3. Van het beneficie van Onze L. Vrouw altaar in de kerk van Echt.

4. Van het beneficie in de kapel van het gasthuis alhier,
5. Van het beneficie van St. Jans-altaar te Echt.
6. Van het beneficie van St. Catharina-altaar te Echt;
deze collatie stond aan de pastoor en de schepenen.

De kerk-armenmeesters en schoolonderwijzer werden door de pastoor en schepenen benoemd.

Volgens opgaaft gedaan na een hermeting in 1696, waren de volgende goederen de eigendommen der pastorie:

Plaats en grootte In het Hamveld Grote. 241 roeden 2 voet. 9

Op Scheijerkamp 258,

Aan Pastoorsheideland 724, Struikhout 1042,

Heide 940,

In het Kerkveld 580,

Aan de Middelbeek 228,

Op Haverveld 118,

In 't Roermondsveld 364,

Aan 't Eikerveld 446,

In de Bannert 430,

Aan de Steinakker 103,

Aan de Mestweg 808,

Op 't St. Joosterveld 510,

Aan Contelmo een halve vrecht.

Aan de Maesdijk een half bunder weiland.

Tussen de Maesen een morgen dito.

Alle landerijen vallende in het distrikt der abdisse van Roermond waren vrij van tiende, doch de pachters der pastorele goederen moesten de tiende leveren, de landerijen in het district van de prins van Oranje werden getiend, ook die van de pastoor.

Ingevolge een overeenkomst in 1467, tussen de abdis van Roermond en de toenmalige pastoor van Echt, Joannes De Monte gesloten, verplichtte zich eerstgenoemde de dienstdoende rector of desservant van Echt jaarlijks in twee malen uit te betalen, 10 rijnse gulden, later gesteld op vijf patacons, namelijk de eerste helft op St. Remigiusdag en de andere op Lichtmis, dan ook ieder jaar op bestemde tijd behoorlijk en vrachtvrij te leveren zeven malder rogge en zeven malder haver luikse maat.

Ook had de pastoor het recht van jaarlijks tegen Pasen uit elk huis een brood van 10 pond te ontvangen; doch geen pastoor heeft zulks gevorderd en daarom was bepaald dat het beneficie van St. Jansaltaar de pastoor zou toekomen wat nochtans niet gebeurd is.

Verder had de pastoor in jaarlijkse renten te beuren als volgt:

in geld, 4 goudgulden, 10 1/2 gulden, 5 patacons, 9 schellingen; in vruchten: 9 malder rogge, 2 malder gerst, 1/2 vat zaad, 3 malder haver en 3 kapuinen.

Kapelanie. Betreffende de kapelanie levert ons de Heer Rullenraedt in 1680 alhier kapelaan, de volgende bij zonderheden:

Goederen der kapelanie, plaats en Grootte.

In de Nat, houtgewas 466 roeden voet.

In het Hutsel idem 32.

Op het Bellikske, land.

Aan de oude Molenbeek. 33 20 13

In de Weert gen.

Trompette. 823

Aan Sprangsfaldern

In de Bannert.

Aan de Lijkweg.

In de Breul MS 515 866 273

Ook behoorde aan de kapelanie een huisje gelegen op 't Vrijthof, hetwelk de voornoemde kapelaan, wijl de arme van Echt daarop een rente had van 4 malder rogge, de pastoor heeft afgestaan tegen een tuintje op 't kerkhof, wat insgelijks aan de pastoor wegens de gunstige laag werd toegekend. De kapelanie beurde de volgende renten: uit Echt 20 malder rogge en 3 vat haver, in Maasbracht 4 vat rogge en 2 kan zaad. Op het goed Neijthuiserhof binnen de gemeente Berg aan de Maas, had de kapelanie van Echt een jaarrente van acht malder rogge, doch in het register van 1789 opgesteld door kapelaan Heiligers, wordt hieromtrent geen nota meer gehouden en verhaalt Rullenraedt reeds in 1698 desaangaande: dat de bezitters van dat onderpand langen tijd onwillig zijn geweest, zoekende van alle kanten dekmantel, waardoor zijn ontstaan grote processen tot dat ten leste mijn voorzaat W. Wolff heeft getriomfeerd en de bezitters het zelfde goed heeft doen verkopen en aangekocht in 't jaar 1680 de 20 dag Maart volgens luidt een grote brief dito gemaakt en de bekrachtigd met de zegel van onze Koning van Hispanien. Het onderpand is groot 35 bunder 3 vrecht.

Beneficiën. In Echt bestonden eertijds zes beneficiën. Aan de altaren van St.Jan en St.Catharina, sedert 1668 verenigd, waren alstoen naar luid een copie in 1700 door L. Geeten opgemaakt, de volgende renten gehecht: 20 daalder van wege de gemeente van Echt volgens schriftelijke bekentenis door J. van Weusteraede uit 1595.

Van het convent St-Joost, naderhand van het semi narie van Roermond, 1 vat rogge en twee kapuinen. Verder van verschillende onderpanden 5 malder rogge, 3 kan zaad, 1 gulden 12 st. Na 1720 werden de beneficiën van St.Jan en St.Catharina verenigd met dat van het gasthuis ten voordele van de dienstdoende kapelaan.

Aan St.Silvester altaar was slechts 1 kapuin verbonden. Aan die van Onze L. Vrouw onder anderen acht vat rogge. Deze rente was de rector van gezegden altaar lange tijd betwist geworden, door toedoen van Drossaert Van Uitenhorst te Montfort, omstreeks 1620 wederom aan erkend. Aangaande het beneficie van het gasthuis en van St.Joost hebben wij hiervoor iets vermeld. St. Landricus altaar bestond zonder beneficie.

De mij bekende beneficianten alhier zijn: Lambert Pollaert. Jan van Weustenraedt 1595. Petrus Bres, kanunnik en officiaal te Roermond, benef. van St. Silvester 1655. Henricus Winches, kanunnik

te Susteren, benef. van St. Jan 1865. Willem Welms, kanunnik te Wassenberg, benef. van 't gasthuis. 1666. Johannes Dilsen, beneficiant van St. Cathar. 1668. Hendrik Micheels, past. te Wildenraad, rector van St. Jan. Joseph Vervoort, past. te Hees, idem. Filip Geeten, rector van St. Jan en St. Cath. Mathias Leurs, kapell. te Roermond, rector van St. Jan en St. Cath. 1711-1717.

Frans W. Moers, 1715. Gerard Bordels, rector van St. Silvester 1710. Theodoor Van Palandt, 1718 rector van St. Silvester. Joannes Meufels, 1719 rector idem.

Na dit tijdstip werden de enkele beneficiën overige dragen aan de dienstdoende parochiegeestelijken.

Kosterij. De kosterij alhier stond ter vergeving van de dienstdoende pastoor en der magistraten van Echt tot op het einde der vorige eeuw en zulks uit hoofd ener onheuglijke bezitting door verscheidene akten van vergeving bekrachtigd. Door deze heren was in 1665 J. Cremers en in 1740 J. A. Clermont aangesteld geworden. De koster bezat geen vrije woning, hij werd deels door de pastoor, deels door de gemeente bezoldigd. Een gedeelte der beneficiën van St. Jansaltaar en die van St. Catharina waren hem na 1720 toegekend door de eigenlijke beneficianten dezer altaren. Bij de laatste vergeving van de kosterij in 1772 aan L. Van Eijl, ontstonden er moeilijkheden wijl zich niet minder dan zes kandidaten hadden voorgedaan. Na vele beraadslagingen werd de zaak ter beslissing aan de Hoogen Raad van Venlo overgegeven, die zich mitsgaders de momberechtigde de vacatuur voorbehield, tot dat eindelijk de pastoor en schepenen gemachtigd werden om P. J. Delsing tot het kostersambt wettig aan te stellen.

Gelijk de koster werd ook eertijds de onderwijzer of schoolmeester door de pastoor en de schepenen benoemd en uit de revenuën van de arme en der gemeente bezoldigd. In 1666 was Leon. Gysberts, en in 1740 J. van Eyl, onderwijzer te Echt.

§ 3. NAAMLIJST

der pastoors en kapelaans, benevens die der vroeger al hier bestaan hebbende adellijke- en burgerfamilies.

NAMEN. TIJDVAK. BEMERKINGEN.

Pastoors.

Joannes De Monte 1467. Deze naam komt ook voor in 1450 onder de kanunniken van de H. Geestkerk te Roermond.

Ook komt een Joan. De Monte voor als deken van het kapittel te Aldenijck, anno 1477.

Deze stierf in 1492 en werd door M. Reyner van der Cuijlen als deken opgevolgd.

Barth. de Monte. Op een grafsteen berustende op de pastorij alhier, staat: Barth. De Monte pastor in Echt. obiit XXII Mai

Joannes Salden. 1590

Godfr. Tesselmans 1613-1635

Peter Verbercht. 1635 Hij bedankte terstond.

Willem Probst. 1635-1659 Hij was te voren, dominicaan in 't klooster te Calcar. Onder hem beginnen de doop- en trouwregisters die wij bezitten.

Willem Rarix. 1659-1662. Eerst komt hij als Curatus, dan als pastor van Echt voor.

Philippus Hesius. 1662-1672

Arnold de Jüngen. 1672-1681

NAMEN. TIJDVAK. BEMERKINGEN.

Franciscus Delsjng. 1682-1703 Uit het Walenland kwam hij met zijn broeder her waarts.

Van Fr. Delsing bezitten wij de registers aan gaande de voorm. pastorij.

Van zijn broeder stammen de familiën van die naam alhier, voort.

Christiamis Oddaer. 1703-1733 Vroeger beneficiant van St. Egidius te Roermond, bedankt van die post, ten gunste van zijn broeder Wil. Oddaer, die in 1714, op voorstel van Ch. Oddaer, pastoor werd benoemd te Maasbracht. Zijn broeder te Maasbracht bezoekende, stierf Ch. Oddaer aldaar onverwacht en werd alhier begraven.

Ambrosius Vorster 1733-1762 Hij werd benoemd de 26 Sept. 1733 en overleed 14 Sept. 1762, is alhier begraven.

Henricus Ghijsen. 1762-1798 Geboren te Nederweert, moest vluchten tijdens de franse revolutie; hij is gestorven 19 Maart 1800 te Deursen.

Alexius Borret. 1801-1802. Geboren te Ravenstein in 1751. Eerst kanunnik te Dixmuiden was hij achtereenvolgens pastoor te Herten. Echt, Haren en daarna generaal commissaris en landdeken tot dat hij eindelijk apostolisch vicaris benoemd werd van het distrikt Ravenstein Megen. Hij stierf in 1839 te Beek en liet enige nuttige boekwerken na, o. a. Lijst der voornaamste schilders van Hofland. Onderwijzingen voor de eerste H. Communie enz.

Franciscus Ceuterich. 1803-1840. Uit Sittard, eerst minder broeder te Limbricht, daarna beneficiant te Susteren. Hij stierf alhier de 19 Nov. 1850, oud 77 jaren.

Henricus Kerbosch, 1840 Geboren te Roermond, achteren volgens kapelaan te Stramproy en te Weert.

Kapelaans

Petrus Geijzen. 1639-1642 Hij werd uiteindelijk vermoord.

Melchior De Laure. 1642 Bedankte dadelijk.

Johannes Kleinen. 1642-1645 Geboren te Schinveld, al hier plotseling overleden.

Lambert Van der Boom. 1645

Jacobus Korten. 1645-1661

Joannes Schijven. 1661-1670

Leonard La Ros. 1670-1680

Gerard Wolff. 1680-1689 Later pastoor te Lanklaar.

Guil. Abrahams. 1689 Bedankte terstond.

Guil. Rullenraedt. 1689-1703 Later pastoor in de nabijheid van Roermond.

Joannes Denys. 1703-1712 Naderhand pastoor benoemd te Helden.

Hendrik Janssen. 1712-1715

Arnold Jacobs. 1715-1717

Joannes Van Horst. 1717-1727

Renerus Leurs. 1727-1747 Geboren te Maasbracht alhier overleden.

Joannes Nelissen. 1747-1749 Uit Maasbracht, alhier overleden 14 Dec. 1749.

NAMEN. TIJDVAK. BEMERKINGEN.

Jacobus Johannes Clermonts. 1749-1781 Ook uit Maasbracht, al hier overleden 7 april 1781.

Joannes Heiligers. 1781-1301 Geboren te St-Odiliënberg, naderhand pastoor te Montfort, aldaar overl. in 1833.

Nicolaus Ambrosius Stals. 1803-1811 Geboren te Maaseik en alhier overleden en begraven in de ouderdom van 35 jaren.

Joannes Janssen. 1811- 1813 Geboren te Maaseik.

Michaël Frencken. 1813-1818 Geb. te Brée, alhier overl.

Leonard Driessen. 1818-1823 Geboren te Weert. Van hier eerst benoemd tot pastoor van Vlodrop. Daarna van Neeroeteren, stierf te- Hamont.

Frans Jacobs. 1828-1825 Uit Weert. Van hier geroepen tot pastoor van Maasbracht, alwaar hij in 1826 stierf.

Christiaan Leenaarts. 1825-1830 Geboren te Stramproy, later pastoor te Posterholt, alwaar hij overleed in 1851, oud 49 jaren.

Joannes Henricus van Wezel. 1826-1838 Geboren te Wichem, was het eerst als 2de kapelaan alhier aangesteld, later als zodanig overgeplaatst naar Meerlo , alwaar hij overleed in 1854 oud 57

jaren.*Petrus Verschueren.* 1830-1848 Geboren te Weert, eerst overgeplaatst als pastoor te Limmel, vandaar als pastoor te Ell, stierf 4 Juli 1866, oud 62 jaren.

Joannes Franssen 1838-1839 Uit Nederweert, van hier benoemd als pastoor te Gelinden en later te Kermpst.

NAMEN. TIJDVAK. BEMERKINGEN.

Sigismond Peters. 1839-1841 Geb. te Neer, achtereenvolgens kapelaan te Hertem, pastoor te Geisteren en Ottersum.

Henricus Tindemans. 1841-1850 Geb. te Weert, naderhand kapelaan te Ell, en pastoor te Ittervoort, bedankte in 1862.

Engelbert van Haeff. 1848-1851 Geboren te Meerlo, eerst provisor in het seminarie te Rolduc en achtereenvolgens kapelaan te Bergen, Echt, Kessel, nu pastoor te Peij.

Antonius Van Val kenburg. 1848-1851 Geboren te Gemert, studeerde te Rome, later kapelaan te Horst en Maastricht, nu rector te Merselo.

Hij is de eerste die als 3de kapelaan van Echt benoemd werd.

Leornard Dassen. 1850-1858 Geboren te Stein, stierf alhier de 14 Jan. 1858 in de ouderdom van 34 jaren.

Henricus Baggen. 1850-1856 van hier overgeplaatst, eerst naar Wijk-Maastricht, daarna naar Sittard.

Joseph Smidts. 1851 Geboren te Weert.

Gerard Peeters. 1856-1865 Geboren te Tegelen, later naar Blerick overgeplaatst..

Jacobus Snijders. 1858-1859 Geboren te Stramproy, stierf plotseling de 4Juni 1859 in de ouderdom van 32 jaar. Hij stond eerst twee jaren als kapelaan te Buggenum.

Snijders was de laatste 3de kapelaan van Echt.

Henricus Daemen 1865. Geboren te Bingelrade Eerst kapelaan te Blerick.

Vroeger alhier bestaan hebbende familie.

Fahne spreekt in zijn werk over de Keulse geslachten van een adellijke familie genaamd Van Echt.

In hoever deze met onze gemeente heeft in betrekking gestaan, konden wij niet achterhalen.

Omstreeks 1560 vertoefde te Echt een adellijke familie genaamd van Wijhe, van welke ons de stamzettel onbekend is gebleven zij voerde in een zilveren met lazuren biljetten bestrooid schild, een recht springende en met goud gekroonde leeuw.

Caspar van Wijhe te Echt huwt Walburga van Haefthen.

I. Otto te Echt huwt Christina van Wijhe te Hernen. II. Jan huwt Sibilla van Palandt.

III. Gisbert jong gestorven.

IV. Gertrud huwt Corn. van Wijhenhorst. V. Johanna stift dame in Mons

VI. Walburga ongeh.

VII. Eustach h. Jud. van Averink.

VIII. Wilm huwt Irmgard van Overstein tot/ Echt, huwt eerst Irmgard van Wallen.

1. Walburga van Wijhe ongeh.

2. Margaretha huwt Siger van Arnhem.

3. Herman stierf

4. Christiaan heer ongeh.

5. Reinier.

6. Maria.

7. Caspar.

8. Walraaf.

9. Joachim geh. met Irmg.j van Haefthen.

Van Christiaan, heer tot Echt, in tweede huwelijk met Maria van Brederode kwamen voort:

I. Otto van Wijhe te Echt geh. met Seine van Delen.

II. Christiaan Rein. van Wijfie te Echt geh. met Phil. van Brachel, uit welk huwelijk :

1. Catharina , 2. Otto, 3. Louisa. 4 Johanna geh. met Wilm. van Wassenaar. 5. Seina Jacoba.

6. Wilhelmine geb. 1728 overl. 1797, 7. Maria in eerste huw. met van Boetselaar,

naderhand met de graaf van Bijlandt. 8. Christina geh. met van Delen.

Een tak der familie van Palandt bewoonde in de 17e eeuw het huis van Verduijnen te Echt.

Margaretha van Palandt, huwt Joach. van Bocholt tot Bocholt.

1. Margaretha geh. met Egidius van Bocholt tot Loberich.

2. Jan, huwt Elis. van Eijl te Heijthuizen.

3. Everhart huwt met de dochter van de beruchten Gebhart Truchses van Walburg en Agnes van Mansfeld. Naderhand kwam het huis van Verduijnen aan de familie van Clant, 1660.

Gerard Dominicus van Clant, heer van Verduijnen van Agenbroek, heer van Westerseel en Langewolt, gehuwd met Anna Ludovica Gravin van Beaufort de la Motte.

1. Maria Anna Elisabeth , geb. 1677. 2. Joseph Raphaël Wilm. Ludolph, geb. 1680.

3. Frederik Thomas Norbert. Angelus, 1691.

Deze familie bracht het huis Verduijnen in die der Geelen; uit het geslacht Geeten, te Echt, sproten:

1. Michaël; 2. Lambertus, ongeh.; 3. Sophia, ongeh., 4. Petrus, geb. 14 Sept. 1672--5 Juli 1729, abbé.

5. Henrikus, geh. met de Gravin Maria Van den Berg.

1. Johannes, geb. 1653. 2. Maria, 1655 3. Reinerus, 1658. 4. Jean-Baptiste, 1667.

5. Wilhelmus, 1669.

Wilhel. Geeten, geh. met Joh. Maria Wilms. Phil. Joannes, abbé etc.

Een vijfde adellijke familie was die der De Chatelain. Zij bewoonde het besproken kasteel in de Houtstraat. (Pey). Wij vonden slechts: 1. Maria Francisca Margaretha, geb. 1660. 2. Magdalena. 3. Johanna. 4. Joanna Theresia. Deze huwde met jonkheer Joh. Groenen.

Uit dit huwelijk ontsproten: 1. Francisca Wilhelmina Groenen, geb. 1691. 2. Joh. Richardus Groenen , geb. 1693.

Een tak der familie Van Hillen woonde eertijds ook hier: Jonkheer Martinus van Hillen, was geh. met Gijssela Van der Beek. Gijsscla van Hillen, geh. met Tilm. Brc. Bertrandus van Hillen, was geh. met Marg. Bruxken. Theodorus van Hillen, stierf ongehuwd. Van Martin. van Hillen en Gijss. van der Beek, komen: Anna, geb. 1663. Gertrud. 1666. Elisa Emerentiana. Otto. Johannes, geb. 1679.

Van de familie de Pavinoivits, te Ohe en Laak, was in Echt gehuwd in 1680: Carolus Van Pavinowits met Clara Heuvelmans, uit welk huwelijk: 1. Marcellus Henricus. 2. Joannes Michaël. 3. Joanna Maria Sophia. 4. Frans Augustinus, huwde te Oirsbeek de 10 Nov. 1725 met Maria Catharina Grouwels ervrouw te Doenraedt en weduwe van Jr Johan Christiaan von Eschweiler, burgemeester te Sittard. 5. Martina Cath. Clara. 6. Cecilia.

Van de familie de Schellingh, hier vertoevende vindt men: Franc. Maximiliaan von Schellingh, heer van Stein, geh. met Maria Constantia gravin van Scharfenstein, een dochter Maria Constantia geb. 1680 vindt men alleen aangetekend.

Het landgoed de Horst onder Echt, was sinds de 17e eeuw tot aan de franse omwenteling bewoond door de adellijke familie de Holthauzen. Joh. Wilh. de Holthauzen geh. met Anna Spee. Arnold Hub. te Echt geh. met Joh. An. van der Veken Andreas Wilh. de Holthauzen geb. 1675. Jean Chrystophore geb. 1676. Jean Harthardus geb. 1677. Van een dezer stamt Antonius Marcellus de Holthauzen laatste scholtis van Echt, 1798.

Op het laatste der vorige eeuw huwde baron Pierre Jean de Randaxe met Aldegondis Geeten ; zij verwekten een dochter, Cecilia Maria. Deze familie bewoonde het huis op de Wijnstraat, begrepen bij het tegenwoordige klooster der Ursulinen.

Als vroeger hier bestaan hebbende burger families noemen wij :

Abrahams, Aalmans, Aesterberg, Aken (van),

Bascourt, Bachus, , Bergs, Berlo, Bisschops, Bollen, Berklaar (van), Brakele (van) Buulmans,

Clouts, Crausen, Custers,

Diebben, Dormans, Eck, Engels,

Fransen, Forstier,

Gabriel, Gelissen, Genougen, Gulikers,

Haren, Hartmans, Heiligers, Heldens, Hennegeld, Horst, Hogen, Huis,

Kools, Krabben (van der), Koek (van der),

Lodewijks, Luite, Loeffen,

Raadts, Reuters, Rozen, Rozendael, Roberts,

Staes, Segmans, Salden, Smidts, Snoeck,

Vulders, Vincken, Vlim (van der), Wambach (van) Wijnen,

Quickx, Zwammen, Zwillens,

BIJLAGEN.

No 1

Vonnis uitgesproken door keizer Hendrik IV tegen de graaf Gerard van Wassenberg, die de kerk van Echt onrechtvaardig had in bezit genomen. 1087.

In nomine sancte et individue Trinitatis et victoriosissime crucis et sancte Dei genitricis Marie et perpetue virginis. Henricus Romanorum imperator Augustus, omnibus ecclesie Dei filiis ac fidelibus ejusdem Dei gratiam, pacemque perpetuam. Quoniam nostrum est qui regni providentiam gratia Dei suscepimus, ecclesiis Dei sollicitudinem adhibere, necessarium duximus nobis, Deoque gratissimum, reformare si quid delinquent et reducere eos qui viam justitie pretergrediuntur. Unde volumus notum esse omnibus presentibus et posteris quia ecclesiam de Echa, que pertinet ad prebendam fratrum ecclesie Sancti Servatii que est in Trajecto, quam comes Gerardus de Wassenbergh invaserat, judicio optimatum aule nostre Aquisgrani ecclesie Sancti Servatii restituimus, Theodericum de Herlar de eadem ecclesia advocatum fecimus. Sed cum post primum judicium idem comes Gerardus non desistere, secundo coadunatis principibus palatii Aquisgrani de eadem re judicium habuimus. Predictus Theodericus quem primo judicio fecimus advocatum ecclesie, adhibitis cum testibus liberis atque ydoneis, die constituto eandem ecclesiam Sancto Servatio sacramento optinuit. Comes Gerardus eo quod contra justiciam eandem detinuerat eidem Theoderico advocato emendavit lege palatii. Hoc igitur judicium ut perpetuo stabile inconvulsumque permaneat, assensu principum aule nostre banno imperiali confirmavimus et hanc cartam inde fecimus conscribi et manu propria, ut subtus videtur, corroborantes, sigilli nostri impressione jussimus insigniri. + Signum domini Henrici quarti regis et imperatoris. Hermannus cancellarius vice Wezelonis archicancellani recognovi. Acta sunt hec Aquisgrani palatio, anno dominice Incarnationis M° LXXXVII, indictione decima, regnante Henrico imperatore, Conrado filio ejus duce, anno regni eius trecesimo secundo, imperii quarto, Henrico episcopo Leodiensi, Godescaleo Traiectensi preposito, Dudekino decano. Hii affuerunt testes: Sygwinus Coloniensis archiepiscopus, Limarus Bremensis archiepiscopus, Cunrarus Traiectensis episcopus, Burchardus Lausanensis episcopus, Henricus Leodiensis episcopus. Hii quoque regni principes: Dux Saxonie, Magnus dux Lothariorum Cunradus, Adelbertus comes, Cono comes, Arnoldus comes, Henricus comes de Lacho, Godefridus comes de Kerel, item Godefridus filius eius cum multis aliis.

No 2.

Charter van 1128, waardoor keizer Lotharius III het kapittel van St.-Servaas te Maastricht andermaal stelt in het wettig bezit en genot der kerk en derzelve goederen te Echt.

In nomine S. Trinitatis Lotharius IH Dei gratia Romanorum rex, notum facimus omnibus fidelibus Christi presentibus et posteris, qualiter ecclesiam de Echa, sitam in pago Maselandt, in episcopatu Leodiensi in comitatu comitis de Loss, transtulerimus de manu deiipientium et contulerimus fratribus ecclesie B. Servatii quae est Trajecti ad quotidianae refectionis augmentum. Siquidem fratres Traiectenses multis tribulationibus gravati, magnis laboribus fatigati ut eandem ecclesiam libere possiderent, nullo modo potuerunt educere de manu comitis Gcrardi, qui eam longa invasione oppresserat et commodum fratrum rapuerat. Tandem data et consumpta multa pecunia praevaluerant quidem ope imperatoris Henrici adjuti, qui consilio optimatum suorum lege justitiae fecit ei adjudicari. Postquam autem pervenit eadem ecclesia in manus praepositorum, nec sic quidem

respectu laboris et dispendii quae sustinuerant fratres condignum susceperere commodum. Ventum autem est usque ad nostra tempora, et quia fratres noverant devotionem nostram quam habemus erga B. Servatium, coeperunt nos sollicitare et pulsare ad aures nostras ut de eadem ecclesia per manus nostras plenam invenirent misericordiam. Inclinaimus ergo nostrum ad faciendas petitiones eorum et praefatam ecclesiam dedimus in manu decani ad opus fratrum in quotidiano usu refectorii: ea libertate, eo usu, ut deinceps quicumque praepositus fuerit in eadem ecclesia nullam habeat potestatem, sed solus decanus possideat et fratres, et administrent in refectorio ad communem fratrum utilitatem.

Pro testimonio autem rei gestae testes: Archiepiscopi: Meintherus, Treviriensis. Norbertus, Magdeburgensis. Episcopi: Alexander, Leodiensis. Andreas, Traiectensis Symardus, Mindensis. Richardus, Ossnenbrugensis. Burchardus, Cameracensis. Stephanus, Methensis De ecclesia Sancti Servatii: Joannes decanus Stephanus magister scholarum Franciscus cantor Henricus, Winandus, Warherus, Reinherus, Pelegrinus, Volewinus et caeteri. De liberis: Dux Paganus, dux Symonis, comes Namurensis, comes de Loss, Goswinus de Montefaleonis, Gerardus de Hunstadt, Wilhelmus de Dahlen. De familia ecclesiae: Godefridus, Lambertus, Folwaldus, Lambrecht & Engrammus. Et ut haec nostra traditionis carta fidem firmam semper faciat & inconvulsam, praefatam traditionem nostram super hac jussimus conscribi & impressione sigilli nostri insigniri & roborari et subscriptione propriae manus nostrae firmavimus. + Signum Lotharii III, Dei gratia Roman. regis. Ego Tiethmarus regis notarius in vicem Adelberti archi-cancellarii recognovi.

Data Idibus Junii anno Domini incarnationis 1128; Indictionis 6te, anno vero regni Lotharii regis gloriosissimi 3to. Datum Aquisgranis in palatio feliciter amen.

No 3.

Overeenkomst in 1244 getroffen, tussen het Kapittel van St Servatius te Maastricht en de abdis van Onze L. Vrouw van het Munster te Roermond, aangaande de kerk en goederen te Echt.

Soror. O. dicta abbatissa totusque conventus sancte Marie in Ruremunde omnibus presens scriptum inspecturis eternam in Christo salutem. Notum esse volumus presentibus et futuris quod Prepositus, Decanus et Capitulum sancti Servatii Traiectensis Curiam suam in Egt, cum omnibus pertinentiis suis, decimam ibidem tam magnam quam minutam, decimam etiam de Werda tam magnam quam minutam cum omnibus pertinentiis suis, cum omni jure et integritate quo ad eos pertinebant nobis concesserunt perpetuo possidenda, tali pacto interposito, quod nos singulis annis in Natiuitate Domini. XV. libras Leodienses, in crastino etiam Purificationis beate Marie totidem, et in octava Pentecostes, XIII. libras eis perpetuo persoluemus. Si vero in aliquo dictorum terminorum solutio pretaxate pecunie eis facta non fuerit, quamdiu steterit non soluta, pro qualibet septimana persoluemus eisdem. V. solidos Leodienses nomine pene. Dictam etiam pecuniam in omnibus terminis supradictis, ipsis perpetuo nostro periculo ad ecclesiam sancti Servatii transmittimus, et ipsi nuntio nostro quotiens eis praefatam pecuniam apportauerit, ibidem providebunt in expensis. Ad recognitionem autem dominij ipsorum super premissis, quotiens abbatissam quae fuerit pro tempore in domo nostra mori contigerit, statim cum alia fuerit substituta, repetet concessionem omnium predictorum sibi fieri per se uel per certum nuntium suum in Capitulo sancti Servatii, et dabit conventui ibidem dimidiam partem vini, et praefata concessio sibi non debet nee poterit denegari.

Preterea quicquid memoratum Capituluro sancti Seruatij Episcopo, Archydiacono, siue Decano, de Ecclesia de Egt, scu etiam in edi- öciis restaurandis ipsius Ecclesie de Egt de jure facere debuisset, hoc totum nobis in posterum incumbit faciendum. Si autem aliquis occasione prefate ecclesie sancti Seruatij seu conuentus nobis in sepe dictis bonis siue decimis violentiam intulerit, uel quominus eis uti possimus effecerit, ipsi pro nobis et nobiscum laborabunt, ut tales iniuriatores compescantur. Nos vero de consilio et consensu reuerendi patris nostri abbatis Campensis ad omnia pretaxata nos ipsis perpetualiter obligamus. Ad cuius rei certitudinem et perpetuam firmitatem per Tesens scriptum ipsis tradidimus sigillo nostro, et prefati patris nostri abbatis Campensis sigillo roboratum. Acta sunt hec quarto Nonas Juni, anno Domini M°. CC. XL° quarto.

No. 4

Verplichtingen der abdis van Roermond wegens het bezit der kerk en goederen te Echt. «

Onera und Lasten von Borghoeff: Erstelick venerabili Capitulo ad St Servatium tot Maestricht jaerlix twee hondert ein und dertigh gulden derthien st. ein oort

Item werden op vorgesegde hoeff gehalten tot dienst der nachbueren die varren und beeren daervuer halffmann jaerlix presenteert hondert dalers. Item ist M. Eerw. Vrouwe schuldigh tot onderhouden dat middelschip met den Coor in der Kirchen als ook die middelbüch neben misgewant und andere sachen des heyligen Altaers, als Beücheren und alben.

Was ondert. : Susanna de Pardo , abdisse.

Onderstond, Gecollectioneert tegen het origineel is bevonden te accorderen by my enz.

No.5.

Verklaring der magistraten van Echt, 6 Nov. 1584, aan de Heren Commissarissen bij het Hof van Gelder land, waardoor zij op nieuw bewijzen en zich voorbehouden de wettigen eigendom van het gehele Echterbosch en aan de naburen van Waldfeucht , Havert en Saeffleti slechts een bepaald vruchtgebruik toekennen .

Edle Erentfeste Hoichgeleerde Gebiedende Heere Commissariën ende Gesante; wiewoll es meer vergeblich dan verdrietelick die onbegrünnte frivole van wegen denen van Vucht, Havert en Saefflen jungsovergegevene replyckt te beantwoorden, ende men deselve durch gemeine entkentenis wederleggen konne, so willen die van Egt gelyckewoll meer tot overvloet dan uit noitt daer mit U. E. E.W. L., op des to gründtlicker den moetwillj ende ongrontt derer van Vucht, Havert ende Saefelen erëffent werde, dese navolgende erklerung vurstellen en presisteren die van Egt nog mails in hune voirgedaene woll begronde erklerung die sie oick alhier erwiddert en repetirt hebben wollen, ende daermede uitdruckliker den von Vucht, Havert ende Saefelen toegestellt werden. Seggen die van Egt dat sie onder den naem Vucht verstaen niet alleine alle diegenigen die die rechten, dieweyll Vucht eine statt is, nomine civitatis seu urbis comprehendunt, sonder oick andere die onder die statt Vucht gehoerich, ende in realle gebruck van plaetsen in questie gewesen ende noch syn, wie die van Egt oick geine andere in den Boss toelaten , dan degenige den suleks van alders tot alders vergundt en verwilligt worden is. Ende syn oick gestendich, dat sie van den eicker dat Vehe van den van Vucht,

Havert en Saefelen, als der eicker ryp is, gehouden ende van den Boss afkeeren ende dat die van Vucht, Havert en Saefelen buiten den Bosse op der heyde mit haren beesten onder den bergh ofte heyde des herten kliefs genoempt nae den Putbroeck en andere broecken niet mogen hoeden, noch heyde weyen over den wegh niederwaerts der op die hoichte des Herrten kliefs gaet. En persisteren die van Egt noch by hunne gedaene erclerung wie wyt der Boss te verstaen en te nemen sey, daer en tegen niet en irret, dat die van Vucht, Havert en Saefelen allegeren, als souden die van Egt voirhin bekant hebben denen van Vucht, Havert en Saefelen op den Boss en gemeente gerechtigheit te hebben twelk allein te verstaen is van ein jeder plaets in de qualiteit en gerechtigheit wie die accorden suleks mitbrengen, te weten heyde te houwen buiten den Boss nae die gulickse seyde wysende, ende in den Boss ryser ende snaten te raepen; ende so die tractaten te Venlo ende Montfort erfolgtsyn allein confirmatoir van dat tractat voirhin te Stockhem opgericht, moeten die genoemte confirmatoir tractaten na die erste verhandeling te Stockhem verstanden en daerna genoemen werden. Ende so claerlyk blykt dat alle voirhin opgerichte tractaten allein van die possessie des gebrucks der questieuse plaetsen te verstaen syn, ist tmeer dan verwerplich dat die van Vucht, Havert en Saefelen uit die transactiën ennige gerechtigheit ofte jus in den streijtbaeren plaetsen te hebben dwingen en eliciren willen. Wie oick daarop te letten staet dat die van Echt nae den Montfortschen tractat ennige plaetsen der questieuse gemeinten verkocht hebben, bekennen daermit die van Vucht etc. tacite dat vur gemelten tractat die van Echt alsuleke vercoepingen gedaen hebben, Mit name hebben die van Egt verkocht beide die Dielgarden, den Holteren Dries recht vur den van Vucht liggende camp, ende andere plaetsen, oick nae den Stockemse tractat die plaetse Hertenbuseh gealieneert hebben. So die van Karken oick in den gebruck syn hun vehe op den Echtissen gemeente te dryven en te passiren hebben die van Echt noch vur vier jaren etliche gemeente des orts (onangeseen denen van Karcken) verkocht. Letslich diewyfl denen van Egt niet vrystaet by sich selver ennige gemeente te verkoepen sonder daertoe der Landforsten als grootheren bewilligung, dat alsuleke des landheren macht die hy tot toelatinghe der ververkoepinge geeft en daertoe erlangt worden moet als wësende facultatis niet presescribiert werden kan, willen die van Egt den momber Sre K. Maj. deses furstendoms selve aengeroepen hebben daermit dem syn Maj. des koniinkshoheit ende denen van Egt gerechtigheit verdedigt, ende sy by haere langwillige hebbende possession gemainteniert werden. Ende so die van Vucht, Havert, Saefelen sich suleker onbillige ondankbarheit niet enthaldden sullen die van Egt genoittwingt syn hun volgens voirhin gedaene erclerung 't achter volgen, mits biddende m. commissarien wollen die van Vucht Havert en Saefelen berichten dat sy sich derer van Egt nabuerlicher erclerung gemees halten.

No 6.

Smeekschrift in 1609 de 16 Mei door de magistraten van Echt aan de Gelderschen stadhouder ingediend.

Wir richter ende schepenen van Echt doen kondt hier mit dat vur ons in person compariren die eersamen Herm. Alerts und Joh. Daemen burgemeisteren hiezellst, hebben aangedient dat noedigh waer van alle gemeintelasten und pensionen daerin dese stad bij desen kriegstyden geraeden revisie und recueil gemaackt und ordentlich in schrift gestelt wurde, ten fine sulcx naegelegenheit tot dienst deser gemeente te mogen angeven. Und considerendvoirg: burgemeisteren intention in reden fundeert, moegen wij niet onderlaeten 't gene hier nae is nae onseren besten vermöegen te

verfatten : Dem hoich und wohlgeb. graven V. Den Bergh Margrave te Berg-op-Zoom , grave te Wallheim , Ritter des orden van de gulden Vliess, stadhalder generael des furstendoins Gelre und ünsere genedige Here gesandten en andere denen sulcx gehourt, onderdenighths bittend, deser lasten günstlich gelieve te behertigen um dese stadt und gemeinte van lasten te helpen entlasten.

Anfanks deser kriegstumulten die scholtis burgemeister ende schepenen, die bunderbeempts genoempt gemeinlich alde Suster, aen Wylandt jonkh. Zelen toe verfant, deser stadt daebevoren de jaerrentten toegehoeren, ende deser penningen tot onderhalt van Kön. kriegvolk in desen ambt logerende bedwenklich is employeerd worden 250 brab. guld. 20 st. Aengezien auch dese stadt geduerende dese troebelen tot defensie ihrer gemeinden als Boss und Broecken so vur den edelen hove van Ruremonde als andere lange processen, groete costen und theringen anwenden moesten , derhalve an der frouwe in der kirche te Rure monde jaerlix 112 guld. 10 st. pensioen, denwelken der redemption aen capitael staen ad 1800 guld. Anno 1590 van Hm. Joh. Salden, pastoris, und andren bedwenklich opgenomen 50 spaansche pistollen. Item 100 daelers welke op L. Van Biesel , burgemeister gewest synde, naem ter jaerrente staen. Item van eerw. capittel te Thoirn, anno 1602, 560 gulden. Anno 1603, van W. Stoffers, te Susteren, 1000 gulden. Hebben auch die naber van de Ohe ende Laek inbracht dat zij hebben moeten apart in vijf diverse reyzen van Rein. Pelser en J. Vaessen 1000 guld. cleefs leenen. Konnen hier niet verswygen dat by desen kriegstyt durch 't kriegsvolk dese stadt meer als denhalven deil afgebrand und noch op desen dagh over de seventigh huysen weniger synt und der gemeine man gants und geheil verarmt is und blyft. Dae oick ennige rebellen binnen quaede Mechelen anfanckliche troubelen by andoren vergaedert hebben dese stadt en de inwoenderen van Echt onverhoedt mit gewalt overfallen, geplundert mans und beesten hinge furt ennige behalden, anderen op Ranssoen gesteld. Daher Jonkheer Baexem 647 guld. brab. betaelen müssen. Dem aïle waere getuygenisse hebben wie richter und schepen op gemelter burgemeisteren anhalden desen mit onsen schependoms siegel bevestigth. Gedaen binnen Echt, op den 16 May anno 1609.

No. 7.

*Octrooi van de aartshertog Albert , en ordonnantie van het hof van Roermond ,
nopens de verkoping van gemeente gronden.*

Mynen cousin den graven van den Bergh, gouverneurcapitein general van onzen furstendom Geldre en Graefschap Zutphen, ende onse lieve en getrouwe canceliër en mannen van den Raedt aldaer (Ruremonde.) De burgemeesters ende schepenen van Echt, hebben ons doen bidden enige hulpe tot de hermaeckinghe van haere kereke, ende also wy onderricht syn dat sy arm syn, van grote wieden en district van heyde, bossche en andere gemeente, meer als ennige andere dorpen daeromtrent, so ist dat wy haer geaccordeert hebben dat sy zullen mogen verkopen van hare gemeente soveel als sy van doen zullen hebben, niet alleen om haere kerke te hermacken , maer ook om hare schulden te betalen, die sy vertonen gemaekt te hebben en de opgenomen penningen door hun gegeven tot de lasten van de voergaenden oorlog. Maer also sy ons darenboven hebben doen vertonen dat sy in twist en dispute syn met hare naburen over het recht van de beesten wei, waarover sy nochtans voor enige jaeren in accoord zouden syn getreden door tussenkomst der commissarissen zowel van onzer syde als van de syde van de voorleden hertog van Gulyck, op conditie van te mogen vryelyk verkopen tot haer profyt 133 bunder van haer gemeente en dat daerdoor souden ophouden het proces het

weleke sy zeggen nu over vele jaren voorgedreven te syn met grote onkosten. Ende also hierin gehandelt wordt tot welvaart en ruste van onse onderdanen ende onse thienden en andere heerlycke rechten bevordert worden, wanneer suleke leghe gemeente tot ackerlandt gemaect worden, so ist dat wy hebben goedgevonden UE. te lasten opdat gij die van Echt behulpsaam soudt syn en het gemelde accoord worde voor goed gehouden en geratificeerd van beide kanten. En doet hier geen halte of versuim in ten waere gy reede in contrarie hadde dewelke gy ons dan sult te kennen geven.

Was gearaphieerd Rot., ondertekend ALBERT
en boven was ondertekend, CROONENDAEL.

No 8.

Verbale conclusie voor de regeerders van Posterholt impetrantes van citatie tegen de regeerders van Echt nopens de weidegang binnen de limieten alwaar de impetrantes volgens accoord van 8 Aug. 1620 zijn berechtigd.

Palandt van wegen de impetranten zegt dat de voorsaten van zijne Majesteit uitgegeven hebbende het kerspel Posterholt, in vroegere tijden, een verwaasde plaats of heide is geweest, hebben goedgevonden deselve te beneficiëren mit de gemeente en de weidegang uit Esbroeck, waarover naderhand questie geresen met die van Echt is eindelijk tussen partijen opgericht de accord van 8 Aug. 1620, welke is gemaakt met respectu & reverentia van de impetrantes zijnde natuurlijk de alderarmste en slechtste dorp van 't gehele ambt Montfort en niet te min in de generale landstmatricale aangeslagen zo hoog als Vlodrop en andere meer.

Implorende in en op alles was ondert. E. PALANDT.

Welk accord, tussen die van Echt en Postert aldus luidt: In de eerste zullen die van Echt met octrooi van 't hof van Gelre mogen verkopen het Esbroeck gelijk 'tselve achter Posterholt bij Annendael is gelegen en afgemeten zal worden tot ontlastingen van veelvuldige schulden van verlopen tijden en lange processen. Voorts zullen die van Posterholt met die van Echt genieten en gebruiken de weidegank van alle plaatsen, heide, vennen broeken bij en omtrent genaamd Esbroeck.

In zulke manieren dat die limieten zullen gaan van de hoek van Schinkelsweerth recht op de Vuchtertoren. Hebben die van Echt voorbehouden dat die van Postert hun te enemaal zullen onthouden van holtrysen of slagen te houwen of turf te steken in Putbroeck.

Heeft 't hof beide partijen tot observatie gecondamneert.

Aldus gedaan tot Ruremonde in de cancellery 8 Aug. 1620.

Terzijde stond het zegel gedrukt in rode was.

Onderstont : Ter ordonnantie van de Hove ondert. P. VAN KERKHOVEN.

No 9.

*Acta visitationis ecclesiae parochialis de Echt per vicarittm generalem J. Van Oeveren ,
anno 1666, 7 Oct.*

Titulus ecclesie. —St. Landericus St. Anna. Pastor. Phil. Hesius. Onera. Die dom. et majoribus festis pnedicarc verbum Dei, nee non iisdem festivis in populo, cantare summum sacrum. Sedes confess. Est. Domus pastoris.—Est, sed adhuc informis defectu civitatis nolentis contribuere. Patronus.

Abbatissa Ruraemundensis. Decimae.—Spectant partim ad abbatissam partim ad pastorem de Montfort et Phil. Annot regis loco. Onera.—Abbatissa tenetur ad taurum k verrem, ad reparationem chori, navis, appendicium & turris. Chorus ad onus pastoris, sed pastor protestatur quia consuetudo immemorialis contraria ut asserit, navis vero ad onus abbatissae, appendices & turris ad onus communitatis. Quo ad reparationem sacristiae dicit abbatissam esseobligatam, sicuti summi chori et navis ecclesiae; et uti ad graduale & antiphonarium k alia ornamenta & paramenta summi altaris; uti annotatum est in libro scabinario, dicto Bunderboeck erecto tempore abbatissae De Pardo quae dicitur propria manu subscripsisse. Summum altarjs.—Est consecratum, habens duas mappa, ponatur tertia.

Sacrarium.—Est ad latus muri evangelii, in quo ciborium argenteum cum multis parvis hostiis consccratis et vasculum argenteum olei infirmorum. Duo alia vascula stannea chrismatis & oleicatechum. Superius in sacrario est corona ourea B. M. V. & pectorale argenteum deauratum. Lampas.—Est sufficienter fundata ut ardeat die prout ardet. Moppae.—Est adhuc una ficta, duae superiores. Antipendia.—Duo satis simplicia. Calices.—Duo argentei pro parte deaurati cum tribus patenis argenteis. Ampullae.—Unum par stanneorum. Pelvis.—Una stannea. Casulae.—Quatuor. Dalniatic. —Unum par coloris verdigati. Pluviale. —Unum. Albae. —Utquot bonae. Missale rom.—Unum. antiph. & gradual. non plane plenum. Processionale. — Tria. Pastorale. —Unum. Communicantes. — 1000, omnes communicaverunt. Heretici scandalosi. —Nulli. Anniversaria. — Recuperentur. Lib. Baptisat. —Incipitab anno 1637. Fons baptismal. lapideus, bene clausus et obseratus cooperculo ligneo inter cancellos ligneos bene clausos, habens maculas pinguedinis S. olei, Ima go S. Joan. bapt. deest, apponatur quam primum, Aediles eccl. et pauperum. Constituuntur per magistratum. Computus eccl. & pauperum fiant singulis annis coram pastore & magistratu, postea renovantur singulis annis.

Custos. —Constituuntur a pastore, voc. J. Cremers, domus non est ci propria. Schola. — Solet haberi a ludemagistro, intertenctur a magistratu & communitate. Vocatur L. Gysberts modo fugitpropter homicidium de quo accusatur. BeneGcia. —Quinque sed duounita pro sacellano. Confraternitates. — Duo. Nomine tantum observantur. Coemeterium. — Aquis undique clausum est. Xenodochium sub dicta parochia. Titulus — St. Catharina virgo-mart. Rector. —Math. Scheijven. Onera. —Tria sacra quorum unum sabbato, pastor dicit ad quinque teneri. Ornamenta & par. —Non sunt, rector procuret sicut & vitrem & tabulam. Patronus. — Pastor. Aediles. — Constituuntur a magistratu in praesentia pastoris & capellani. Reparatio. — Chori adonus rectoris, & navis ad onus hos pitalis. Capella St. Judoci sub parochia de Echt. Altare. — Unum. Titulus. — St. Judocus. Onera. — Unicum sacr. fer. V. Desservitor. — M. Scheijven. Ornamenta. — Una casula, una alba, unum missale, antipendium k tapetum, calix stann. et unum par ampullarum. Dicitur esse capella miraculosa, habens puteum ante summum al tare. Reparatio est ad onus seminarii Ruraemundensis.

No 10.

Jac. Van Oeveren ecclesiae cath. Ruraem. decanws, necnon ejusdem diaccaesii sede vacante vicarius gene ralis omnibus his visuris salutem in Dno.

Cum 20 Nov. 1668 visitavimus ecclesiam paroch. do Echt, in eadem ad decorem domus Dei debitamque ordinem in omnibus procurare cupientes, tria altaria ante ingressum chori, scilicet:

St. Sylvestri in medio , Landerici ab uno latere ad ostium chori in cornu epistolae, & alterum St. Catharinae ad aliud ostium chori in cornu evangelii, plane nuda, fracta ac non conservata dirui fecimus , eaque respective ad altaria in appendibus, manentibus integris in suo esse beneficii, transtulimus: nempe: Altare St. Sylvestri ad altare B. M. Virginis cujus modernus rector R. D. Bres can. Suster. patroni vero heredes successores Dni Rein. Meuffels & Petri Bosmay quondam consulis Ruraemd. cum onere unius sacri in hebdomade fer. III, nencen quartac partis ornamentorum & paramentorum ejusdem, reliquis tribus partibus ad onus rectoris praef. altaris B. M. Virginis, qui modo est D° ML Scheyven capellanus, habetque curam animarum vigore unionis cum capella Xenodochii in Echt , sub obligatione duorum sacrorum dominicis & festivis in summa altare persolventur , ita ut si nullum festum in hebdomade occurrat unum ex dictis sacris in altare B. M. Virg. expleri debeat diebus sabbatinis. Vigore vero unionis capellaniae cum Xenodochio praef. obligatur ad unum sacrum fer V, cujuslibet hebdomadae festo celebri in populo non impediendo, in eadem capella legendum ; si autem impeditum fuerit alia die ejusdem hebdomadis similiter non impedita. Cum onere vini , hos tiarum, lumenarii & ministri, reliqua ad onus Xenodochii prout latius in actis visitationis de super canfectis. Ad praefatum altarc B. M. V. transtulimus quoque altarc St. Landerici patroni ecclesiae non dotatum neque fundatum nee habens ullum speciale officium nisi fer. VI post festum Corporis Christi, quando ex ordonacione R. D. ACastro observatur processio solemnis per municipium. Altare vero Catharinae (cujus rector R. D. Dilsen canonic. & off. Ruraemd.) cum onere unius sacri fer. IV in hebdom. patronus vero pastor loei, transtulimus ad altarc St. Joannis Evang. , cujus rector est R. D. H. Winchens cum onere duorum sacrorum in hebdom. nempe fer II. & VI. Convenient vero hi duo rectores scil. St. Joannis & St. Cath. desuper boe secundum proportionem reddituum ad ornamenta & paramenta ejusdem altaris. Quae sacra cum sint numero sex praeter illa quae pastor vigore pastorum diebus dominicis & festivis cantare tenetur, neenon sacrum matutinale diebus dominicis ad majorem populi devotionem & commoditatem , per singulos septem dies distribuimus prout superius notata habeatur in suis respective affectatis & competentibus altaribus persolvenda.

Actum in visitatione nostra paroch. ecclesiae de Echt 20 Nov. 1668. Jac. van Oeveren.
De mandato Rampl. Dni Decani & vic. gen. praefati. Ant. Méo , Secret (1).

No 11.

Acla visitationis ecclesiae parochialis de Echt 5 Febranno 1742.

Titulus ecclesiae. — Stus Landericus episc. Patronus. — Abbatissa monasterii Ruraemd Decimae. — Spectant ad dictam abbatissam, majores ad capitulum cathedralis Ruraemd. et ad pastorem de Montfort. Novalia ad regem Borussiac tanquam fundi Dominum. Reparatio. — Chori Sc navis ecclesiae incumbit praef. abbatissae, appendicum communitati. Turris, campanae, funium, horologii, etiam communitati, exeepta campana media cum fune cujus reparatio incumbit abbatissae. Lampas. — Ardet ante venerabile sub div. off. non est fundata. Sedes confess. — Tres. Onera. — Pastor non habet onera praeter ea quae communiter sunt pastoris; habet domum pastora len! cum stabulo & horto, ad reparationem quo rum tenetur civitas quae tamen contradicit. Communicantes. — Circiter 1500. Heretici. — Duae familiae sed non scandalosae : D.D. De Walborgh & alia privata prope Stevensweert. Aediles eccl. — Rein. Welters, pauperum G. Engelen. Constiiuuntur a pastore Scabinis; computus illorum reddituum fiunt coram pastore & scabinis in festo St. Catharinae.

Fraternitates. — Duse Stae Marite St. Landerici, habent aliquos redditus sed exiguos, siquid residui impenditur ecclesia. Custos. — est. J. A. Clermonts, constituitur a pastore & magistratu, domum propriam non habet. Ludimag. — J. Van Eijl constituitur a magistratu. Percipit ex redivibus pauperum duo maldera siliginis, ad coetera concurrat communitas. Prater capellaniam curatam (et beneficia B. M. V. & Xenodochii quic sunt unita capellanki-) dantur tria beneficia.

No 12.

Wij WILLEM, bij de gratie God, Koning der Nederlanden, groot hertog van Luxemburg, enz., enz.,

Gezien het rapport van Onze Minister van 1 April 1859; Gezien de daarbij overgelegde berichten van Gedeputeerde Staten en van de Heer J. A. Paredis, bisschop van Roermond, betreffende de regeling van het R.K. kerkwezen in de gemeente Echt, waaruit blijkt: a. dat er behoefte bestaat, om de kerk onderhorigheid der gehuchten Pey, Slek, Hingen en St. Joost e.a., aan de parochiekerk op te heffen; b. dat de kerkvoogd, de vermelde gehuchten nagenoeg 1500 zielen tellende van de parochie Echt heeft afgescheiden en tot een zelfstandige parochie heeft gevormd, welke door de grote weg van Maastricht naar Roermond van Echt zal zijn gescheiden; c. dat de vesting plaats der kerk, zal zijn Pey, op de overgelegde kaart gemerkt met L. A., sectie G, N. 471, 172, 1556, alsmede N. 160 gratis daartoe aan geboden door J. R. Meeuwissen en J. Dierks en dat door eerstgenoemde tevens een geschikt lokaal tot woning aangeboden is van de desservant zolang er geen pastorij zal zijn; d. dat er in de kosten voor de bouw der kerk geraamd op 22962 gulden zal worden voorzien door de daartoe bereids ingezamelde en nog in te zamelen gelden, aan te vullen door een vroeger toegezegd Rijkssubsidie en wijders door een onderstand uit de provinciale middelen door de Gedeputeerde Staten te bewilligen.

Hebben goedgevonden en verstaan :

- 1° de door de kerkvoogd opgerichte parochie Pey c. a., zoals voorschreven te erkennen, onder bepaling dat aldaar een kerkfabriek op de voet van het decreet van 1809 zal worden ingesteld;
- 2° aan deze kerkfabriek te verlenen voor de bouw der kerk een Rijkssubsidie van 1000 gulden en de vrijheid van zich in de loop van het jaar 1860 tot ons te wenden tot het verkrijgen van een gelijke onderstand van 1000 gulden;
- 3° te bepalen, dat de kerk zal worden gebouwd overeenkomstig het overgelegd plan;
- 4° de Rijks jaarwedde van de dienstdoende desservant en vicaris vast te stellen gelijk elders;
- 5° in te trekken een der Rijks jaarwedden van de bij de parochie Echt dienstdoende vicarissen.

Onze Minister van de zaken van de R.K. eredienst is belast met de uitvoering van dit besluit.

Amsterdam, 3 April 1859. (Get.) WILLEM.

De Minister van Binnenlandse Zaken, (Get.) J. VAN ROMUNDE.

De Secretaris-Generaal, (Get.) J. C. Willemse.